

UNITÁRIUS ÉLET

53. ÉVFOLYAM 2. SZÁM
1999. MÁRCIUS-ÁPRILIS

Kéthavonta megjelenő folyóirat

Magyarországi templomaink

A Nagy Ignác utcai templom 1903-ban

A TARTALOMBÓL

Hit és cselekedet

A türelem asztala

A szabadságharc és a harangok

A Pákei-villa

Unitárius elődeinkről...
(Szokolay Béla)

Szabédi Lászlóra emlékezünk

*Áldott húsvéti ünnepeket kívánunk
minden kedves olvasónknak!*

Segélyakciók a Bodrog mentén

Az ár- és belvíz által sújtott Bodrogközben indította meg segélyakcióit a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat. A Szeretetszolgálat vezetője, Lehel László lelkész március 14-én a helyszínen, a bodrogközi Zalkod községben találkozott Hajós Béla helyettes kormánybiztossal, a Sárospataki Védelmi Bizottsággal, valamint a környező települések polgármestereivel.

A helyettes kormánybiztos üdvözölte a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat döntését, hogy azonnali élelmiszer gyorssegélyben részesíti a térség árvíz-sújtotta településeit. A segély elsősorban az óvodás és kisiskolás gyermekek, valamint az idősek étkeztetését támogatja.

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat helyszíni jelentése szerint Bodrogköz számos településének utcáirai, házaik vízben állnak. Van olyan község (Vámosújfalú), amelynek faluközpontját és polgármesteri hivatalát pillanatnyilag csak csónakon lehet megközelíteni.

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat tovább folytatja a pénzadományok gyűjtését a bel- és árvíz-sújtotta térség megsegítésére az alábbi számlaszámon:

OTP BANK RT. 11705008-20464565

*

1999. március 19-én, pénteken délelőtt befejeződött a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat segélyszállítmányának összeállítása és berakodása Nyíregyházán. A szállítmányok tartalmát a Szeretetszolgálat és az önkormányzat vezetői közösen határozták meg. A segélyezés összesen kilenc települést érint és a helyi közéletben kerül felhasználásra. A szállítmány összértéke 5 millió forint.

A segélyszállítmány első része még aznap elindult, és három Borsod-Abaúj-Zemplén megyei településen Vámosújfalun, Zalkodon, Olaszlisztkán került szétosztásra.

A szállítmány többi részét március 20-án, szombaton vették át Sárászdány, Bodrogolász, Vajdáccka, Bodroghalom, Viss, Kenézli önkormányzati képviselői.

A segélyek szétosztásában önkéntesként a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat segítségére volt a Magyar Köztársaság miniszterelnökének felesége is.

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat köszönetét fejezi adományozóinak eddigi felajánlásaiért, és továbbra is kér mindenkit, hogy pénzadományával és személyi jövedelemadójának 1%-val támogassa az árvíz-károsultakat segítő munkáját.

Adószám: 19662927-1-43

Unitárius műsorok

Magyar Televízió 1-es csatorna

„Örömhír” c. műsor

április 11., vasárnap 15.30

Magyar Rádió – Kossuth adó

„Egy az Isten” c. félóra

április 30., péntek 13.30

május 28., péntek 13.30

Olvassuk együtt a Bibliát hétről-hétre!

„Áldott a király, aki az úr nevében jön! Amennyiben béke és dicsőség a magasságban” (Lk. 19; 38)

márc. 1–7.	Lk. 15:1–10
márc. 8–14.	Lk. 15:11–32
márc. 15–21.	Lk. 19:1–10
márc. 22–28.	Lk. 19:28–47
márc. 29–ápr. 4.	Lk. 23
ápr. 5–11.	Lk. 24:1–35
ápr. 12–18.	Lk. 24:36–49
ápr. 19–25.	Róm 8:1–17
ápr. 26–máj. 2.	Gal. 3:26–4:7

A Heltai Gáspár Könyvesbolt kínálatából

PÜSKI KIADÓ

Ifj. Bartók Béla: Az öt földrés

Babiczy Klára:

Kolozsvári Szervátusz Tibor

Bónis Ferenc:

Hódolat Bartóknak és Kodálynak

Sárosi Bálint:

A hangszeres magyar népzene

Bónis Ferenc: Így láttuk Kodályt

Bónis Ferenc: Így láttuk Bartókot

Varga László: A fegyencélet fintorai

Dr. Bene Éva: A keresztény egyházak nemzeti felelőssége

Helyreigazítások

Lapunk legutóbbi számában sajnálatosan több elírás történt.

1. A „Svédországi levél egy könyvről” c. írásban a 20. oldalon a második hasábnak az *Így csúrik és csavarják* kedetű mondatban helyesen nem *szentírásokról* (többről), hanem *szentírásról* (egyről) van szó. Ugyanitt, a következő bekezdésben az *És az ily módon* kezdetű mondat helyesen így hangzik: *És az ily módon keletkezett dogmatikai rendszerekre egyházakat lehet építeni, mint ahogy építettünk is; hinni lehet bennük, mint ahogy millióan és millióan hittünk s hiszünk is.*

2. Az „Unitárius Egyházjog”-ból kimaradt az első hasábnak a c) pont: *akit jogerős bírói ítélettel mellékbüntetésként a közügyek gyakorlásától eltiltottak, ennek tartama alatt.*

3. A Könyvismertetés (Kelemen Miklós: „Enyedi György”) 7. sorában helyesen: *XVI. század.*

A szerzőktől és az olvasóktól elnézést kérünk!

Lapzárta minden páros hó 15-én van. A később beérkezett írássokkal szerkesztőségünk csak a következő hó lapzártáig tud foglalkozni. Kérjük ezt a beküldendő írásoknál figyelembe venni.

Ellenkező esetben a szerkesztési és nyomdai munkák elhúzódhatnak és késhet a lap megjelenése.

A szerk.

Laptulajdonos:

Magyarországi Unitárius Egyház

Főszerkesztő:

Bencze Franciska

Rovatvezetők:

Kászon József

(hazai és határon túli kultúra),

Kelemen Miklós

(egyház történet),

Rázmány Csaba

(hazai egyházi tudósítások),

Dr. Somogyi László

(Teológiai Műhely)

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V., Nagy Ignác utca 2–4. Budapest, 1055.

Telefon/fax: 311-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.

Előfizethető:

egyházi központunkban, a lelkészi irodákban,

vagy egyházi csekken, Unitárius Élet jellegével.

Évi előfizetési díj: 1200,- Ft

Egyes szám ára 200,- Ft

Megjelenik kéthavonta.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Felelős kiadó:

Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült a Cerberus Kft. gondozásában

(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.

Tel.: 332-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272

Hit és cselekedet

A függőleges és a vízszintes, avagy a kereszt

Testvéreim, mit használ, ha valaki azt mondja, hogy van hite, de cselekedetei nincsenek?

Vajon üdvözítheti-e őt egyedül a hit?

Ha egy férfi- vagy nőtestvérünknek nincs ruhája, és nincs meg a mindennapi kenyere, valaki pedig azt mondja nekik közületek: Menjete el békességgel, melegedjete meg és lakjatek jól, de nem adjátok meg nekik, akire a testnek szüksége van, mit használ az?

Ugyanígy a hit is, ha cselekedetei nincsenek, halott önmagában.

(Jak 2,14-17)

Kedves testvéreim, ünneplő gyülekezet!

Jakab apostol figyelmeztetése, mely szerint „a hit, ha cselekedeti nincsenek, halott önmagában”, nem egyéb, mint cselekedetekre való felhívás. Mégpedig nem akármilyen, hanem jó cselekedetekre.

Az egyház, a kereszténység egyik központi kérdése ez. Az ötvenes-hatvanas években sokan állították – és jogosan – azt, hogy az egyház kiszolgálója lett különféle világi, szekuláris intézményeknek, s a lelkiekkel való törődésre korlátozva magát, érzéketlen lett a világban jelen lévő igazságtalansággal, a szegénységgel, a nyomorral, a betegségekkel, az éhséggel szemben. Nem véletlenül fogalmazódott meg abban az időben, de ma is érvényesen, a Jakab apostoltól olvasottakkal egybecsengő igény. „Cselekedeteket, tetteket, tényeket akarunk, nemcsak szavakat!”

Ugyanakkor úgy látszik: egyik legrégebbi kérdése is ez az egyháznak. Hiszen már az alapítók közé tartozó Jakab, Jézus közvetlen tanítványa korábban felmerült, annyira, hogy az apostol szükségesnek tartotta figyelmeztetni hívei közösségét: „Mit használ, ha valaki azt mondja, hogy van hite, de cselekedetei nincsenek?” S nyilvánvaló, hogy már akkor felmerült az ellenkező végtelenség lehetősége is: a cselekedet hit nélkül. Ami önmagában éppolyan haszontalan, mint a hit cselekedet nélkül – sőt, ami akár gonosz cselekedet is lehet.

Mi unitáriusok nagyra becsüljük Jakab apostol idézett tanítását, s levelét, amelyben írva található, nem minősítjük „szalmalevélnék”, mint az egyébként kimagasló tudású bibliaismerő és -fordító Luther Márton tette. Igen: mi – mint sokan mások is – felismertük, hogy hit és cselekedet egymástól függő, egymáshoz tartozó, egymást kiegészítő valóság. És egymást *minősítő* valóság. Mert csak a kettő együtt szolgálja az ember javát

és haladását. Ha a kettő nem találkozik egymással, ha külön-külön valósul meg egyéneken vagy közösségekben, akkor annak olyan ártalmas következményei lehetnek, mint egyfelől a kizárólagosság és elutasítás, a befelé fordulás és túlzó pietizmus, másfelől az elnyomás és kizsákmányolás.

Ha valamilyen szemléletes ábrán próbálnánk megjeleníteni a hit és a cselekedetek közötti összefüggést, akkor azt leginkább a *vízszintes* és a *függőleges* egymás mellé rendelése útján tehetnénk. Egy ilyen ábrázolásban a függőleges jelképezné mindazt, ami felfelé mutat, ami összeköti az em-

bert a teremtő és gondviselő Istennel. Ez a szellem, a lélek, a hit dimenziója. A vízszintes pedig az embertársainkhoz, felebarátainkhoz, testvéreinkhez való viszonyt, a velük való kapcsolatot jelezné. Ez a tárgyi világ, a konkrét valóság, a mindennapi élet dimenziója. Nevezhetnők a függőlegest szakrális, a vízszintest pedig szekuláris iránynak, kiterjedésnek is.

Nyilvánvaló, hogy ebben az ábrázolásban a függőleges a hitet, a vízszintes a cselekedeteket jelenítené meg.

A függőleges és a vízszintes találkozása: a *kereszt*. A függőleges és a vízszintes metszéspontjában él az ember a maga hitével és cselekedeteivel – vagy azok nélkül. A kereszt mindkét szára lehet hosszabb is, rövidebb is; keresztnek voltaképpen magát a metszéspontot nevezzük.

*

A kereszt jelképként való használata megelőzte a kereszténységet. Már jóval Jézus előtt ismert volt, s bár a mi tudatunkban elválaszthatatlan Jézus kereszthalálától, el kell ismernünk, hogy nem ezzel az eseménnyel jelent meg az emberiség művelődéstörténetében.

Az ókori Egyiptomban például a hieroglifák között látható kereszt alakú jel, amit a nyelvtudósok *ankh*-nak olvastak, azt jelentette: *élet*. Egészen más nyelvi közegben – a magyarban – és más értelemben, de elmondhatjuk: ez ma is így van, az élet sokak számára keresztet jelent. A régi zsidó hagyományban is nyoma van a keresztnek, és pedig éppen mint a függőleges és a vízszintes találkozásának. A Tízparancsolat első négy tétele az ember függőleges irányú, Isten iránti kötelességeit jelöli ki, a következő hat vízszintes irányú, embertársai iránti kötelességeit.

Ezt a struktúráját a Tízparancsolatnak igen szépen tárta fel és magyarázta meg Jézus, amikor egy őt provokálni akaró írástudó azt kérdezte tőle, melyik a legfontosabb a parancsolatok közül. Ismeretes Jézus válasza: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez az első és a nagy parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat.” Máté evangélista szerint ehhez még hozzátette: „E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták” (Mt 22,37-40), Márk szerint pedig így fejezte be a farizeusnak adott választ: „Nincsen más, ezeknél nagyobb parancsolat” (Mk 12,31).

Olyan világban élünk, amelyben az a megfogalmazás, hogy „szeretni Istent” vagy „Isten szeretete”, sokak számára régi, idejét múlt, megfoghatatlan, elvont dolgot jelent, s mint ilyenek, nincsen jelentősége. Mások gondolat- és érzésvilágában ugyanez éppenséggel ellenkezést, idegenkedést vált ki. Mint ahogy James Luther Adams kiváló amerikai univerzalista teológus írta: „Egyesek számára az Isten szó nem a világ megnyilatkozása, hanem egy erőteljes *illúzió* jelentkezése.”

Akit azonban Isten hittal ajándékozott meg, annak számára Isten szeretete: valóság. Tapasztalható, átélhető valóság. Az életet jelenti s az élet értelmét: azt, hogy általa az egyén meghaladhatja önmagát, legyőzheti magában az önzést, s eljuthat minden élő szeretetéhez. Az embertárs, bibliai szóhasználat a felebarát szeretetéhez is. Ahol a függőleges és a vízszintes keresztet alkot, a metszéspontban, a kettő érintkezik egymással, s a függőleges átáramoltatja a maga erejét a vízszintesbe. Isten szeretete nyilvánul meg abban, hogy szeretni tudom felebarátaimat, mint önmagam, akárcsak abban, hogy ők szeretni tudnak engem.

A szeretetről sokszor beszélünk, és sokszor – csak beszélünk róla. Pedig a szeretet nem az, amit szavakba öltöztetünk, hanem az, amit tettekben fejezünk ki. A felebarát szeretete dinamikus, cselekvő *magatartás*, mint Jézusnak az irgalmas samaritanusról szóló példázatában azé a könyörülő, aki nemcsak sajnálja a szenvedőt, hanem segít is rajta. A felebarát szeretete cselekedetek, és pedig jó cselekedetek szakadatlan sora, amelyeket anélkül teszünk, hogy előzőleg mérlegelnénk, kapunk-e értük valami emberi viszonzást vagy isteni jutalmat.

Ismerjük el, hogy ez nem könnyű dolog. Egy ismeretlen szerző a szeretetről elmélkedve többek között ezt írta: „Miért is szentek valójában a szentek? Mert ők derűsek voltak, amikor nagyon nehéz

volt derűsnek lenni, mert ők türelmesek voltak, amikor nagyon nehéz volt türelmesnek lenni. Mert ők jót cselekedtek akkor, amikor kényszerű semmittevésre ítélték őket, hallgattak akkor, amikor szóra akarták kényszeríteni őket. Nagyon szeretetreméltók voltak akkor, amikor parancsra kellett volna gyűlölniük valakit. Ezeket cselekedve sikerült egyeseknek szentté magasztosolni.”

Ismerjük el azt is, hogy mindez különösen ma nem könnyű dolog. Eldurvult, elanyagiasodott világban élünk, amelyben a nagy többség nem ismer más értéket, csak a pénzt, az élvezeti cikkeket, és az ezek megszerzéséhez szükséges hatalmat. Felelőtlen világban élünk, nemcsak abban az értelemben, hogy a nagy többség – vezetőivel az élen – kizárólag a jelennel törődik, s feléli, tönkreteszi a jövőt, hanem abban az értelemben is, hogy egyre ritkább a társadalomban az egymással való törődés, egyházi szóhasználat a *szeretet*, világi szóhasználat a *szolidaritás*. Mit lehet tenni, mit kell tenni nekünk, hívőknek, unitáriusoknak és nem unitáriusoknak, egy ilyen világban? A válasz rövid és egyszerű, nagy költőnk, Ady Endre fogalmazta meg talán a legtömörebben: *embernek maradni az embertelenségben*.

Mondani könnyű, megtenni, cselekedetek által megvalósítani nagyon nehéz. És úgy gondolom: csakis úgy lehetséges, ha igyekezetünket nemcsak a vízszintes dimenzióra terjesztjük ki, hanem a függőlegesre is. Ha kérjük, várjuk és elfogadjuk Isten felénk áradó szeretetét, hogy szeretni tudjuk felebarátainkat.

*

Az emberiség történetében jól kimutathatók azok az időszakok, amelyekben egyének és egész közösségek inkább a függőlegeshez vagy ellenkezőleg, inkább a vízszinteshez próbáltak igazodni. Amikor az ember a szekulárishoz, a világihoz vonzódott inkább, az mindig a szellemi szféra, a gondolkodás, a művészi önkifejezés hanyatlását, az erkölcs romlását hozta magával.

A középkor volt az az időszak, amelyben a személy szinte teljes egészében a függőleges felé irányult. Még az istenkáromló is abban a tudatban – büntudatban – káromolta Istent, hogy ezért elkárhozik. Európa nyugati felének gótikus katedrálisai a legszebb megjelenítői ennek a felfelé törekvésnek: csodálatos, nagyszerű remekművek, amelyeknek szinte minden részlete, minden köve Istenhez áhítozik. Ezek a katedrálisok mintha megannyi üzenet volnának az ég felé a földi ember részéről, megannyi vallástétel arról, hogy a földi világnak nincs értelme az égivel való kapcsolat nélkül.

Az evilágiság azonban lassan eluralkodott a társadalomban. Nem számítva egy-egy hősiesség, de hamar kifulladásos visszafordulási kísérletet, amilyen például a barokk volt, a reneszánsztól kezdve egyfolytában tart a szekularizáció. Hazudnánk, ha tagadni próbálnánk, hogy ennek a folyamatnak voltak a függőleges szempontjából is értékes eredményei, mint például az életöröm felfedezése. A baj nem az, hogy az ókori teokratikus birodalmak bukása, majd a középkor alkonya óta egyre nagyobb

érdeklődéssel fordulunk a vízszintes felé, hanem az, hogy ezt egyre inkább úgy tesszük, hogy közben megfélekedünk a függőlegesről.

Az egyház sok mindenben követte ezt a – mai szóval – trendet. Aminek az lett a következménye, hogy eltávolodott alapítója szellemétől, aki azt tanította: „Az én országom nem e világból való” (Jn 18,36), és azt várta az őt követőktől, hogy keressék előbb Istent és az Ő igazságát, mert minden egyéb megadatik nekik Isten kegyelme, szeretete, gondviselése folytán.

Ugyanakkor azonban, amikor Jézus ezt tanította, ő maga kiment a világba, s követőit is arra szólította fel, hogy *a lélek által vezéreltetve* menjenek ki az emberek közé, és ne csupán prédikáljanak nekik, hanem vigasztalják is, ha bánatuk van, gyógyítsák is, ha betegek, enyhítsék is a nyomorúságukat, ha elesett szegények, védelmezzék is, ha bántalmazni akarják őket. Ő maga is ezt tette, az evangélisták szerint még csodát is tett azért, hogy kielégítsen egy olyan elemi szükségletet, mint a nyomába tóduló sokaság éhsége – azért, hogy tovább hallgathassák tanításait.

Mi, mai emberek, egész életformánkat és civilizációnkat tekintve, a reneszánsz gyermekei vagyunk, részesei a függőleges háttérbe szorulása folyamatának, amely a huszadik században különösen felgyorsult. Hova vezet ez? Vajon úgy lépünk-e

át a következő évezredbe, hogy végleg elszakadunk Istentől?

Én ezt nem hiszem, testvéreim, és elsősorban azért nem, mert az a meggyőződésem, hogy Isten nem engedi. Másodsorban azért nem, mert úgy gondolom: rá fogunk jönni, hogy minden világi, vízszintes irányú törekvésünk tartalmatlan és értelmetlen a függőlegeshez való kapcsolódás – a kereszt nélkül. És végül bizonyára azért nem, mert mi hívők is megértjük, hogy a függőlegesre sem tekinthetünk anélkül, hogy elfordulunk a világtól és benne embertársainktól.

Jézus nagyszerű példázata az utolsó ítéletről (Mt 25,31-46) maradéktalanul megvilágítja a függőleges és a vízszintes összetartozását. „Akkor így szól a király a jobb keze felől állókhoz: Jöjjetek, Atyám áldottai, örököljétek a világ kezdete óta számotokra előkészített országot. Mert éheztem, és ennem adtatok, szomjaztam, és innom adtatok, jövevény voltam, és befogadtatok, mezítelen voltam, és felruháztatok, beteg voltam, és meglátogattatok, börtönben voltam, és eljöttetek hozzám.” Az igazak elálmélkodnak, mert nem tudják, mikor cselekedték mindezt Ővele. Ő azonban így felel nekik: „Bizony mondom néktek, amikor megtettétek ezeket akár csak eggyel is a legkisebb atyámfiái közül, énvelem tettétek meg.” Amen.

Kászoni József

A türelem asztala (Úrvacsorai agenda – Húsvét)

Lk 21, 19

A nagypéntek-húsvéti drámában minden ember mást és mást lát szépnek, hatásosnak, csodálatosnak. Van, aki az úrvacsora szereztetését bámulja, ez neki a dráma fénypontja. Van, aki a Getsemáné-kerti jelenetet tartja a legdrámaibbnak. Van, aki Pétert bámulja, amint kardot ránt... Van, aki Jánost, ki végig kíséri Jézust... Van, akinek Simon ragadja meg a figyelmét, midőn Jézus keresztjét vitte. Van, aki Veronikát csodálja, aki letörli Jézus verejtékét...

Én Jézust bámulom: hallatlan türelmét.

Ott vagyok veled Zsidóhon lankáin. Kalászt tépünk, s a farizeusok megfenyegetnek: hogy mersz szombati napon kalászt tépni? Milyen nagy türelemmel válaszol: nem az ember van a szombatért, hanem a szombat az emberért!

Ott vagyok veled Jerikóban, Zákheus vendégei vagyunk. Hogy mersz egy bűnössel szóba állni? Milyen fenséges a türelme: Avagy nem a betegeknek van szükségük orvosra?

Ott vagyunk a bűnös asszonynál... Aki közületek nem bűnös, az vessen rá először követ...

Ott vagyok veled Jeruzsálemben, körülöttünk a kísértő farizeusok: kell-e adót fizetni? – Adjátok

meg a császárnak, ami a császáré, s Istennek, ami az Istené.

Ott vagyok veled az utolsó vacsoránál, mikor Júdás árulását leleplezi. Körülötte vihar, s ő fenséges nyugalommal csak annyit mond: jobb lett volna annak az embernek meg se születnie...

Ott vagyok veled az őrszobában, hol kínozzák, gyötrik, ütlegetik, leköpdösik, s milyen fenséges türelemmel visel el minden gyalázatot!

Amikor arcul ütök, ő ezeket mondja: Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be a rosszat, de ha jól, miért ütsz engem?

Keresztfája alatt roskadozik... türelemmel viseli...

Átszegezük...

Záporozik rá a gyűlölet, a kín, a szenvedés, s ő tűr... Tanítványait is béketűrésre inti; ellenségeire bocsánatot kér... Sírnia kellett volna, de ő tűrt, lenyelte könnyeit. Lázadoznia kellett volna, de ő békére intett. Jajgatni, ordítania, átkozódnia lett volna joga, de ő szelíd megadással tárta szét karjait a kereszten.

Türelme nem gyávaság volt, hanem önuralom! Nem olyan volt, mint a birka, mely azért tűr, mert tehetetlen, hanem olyan volt, mint az oroszlán,

mely támadhatna, de királyi fenségében megbo-
csájt az ellene vétőnek. Túrni csak az tud, ki ura
önmagának! A türelmetlenség nem bűn, csak a
bűn forrása. Gondoljuk csak végig bűneinket:

– Miért káromkodunk? Mert türelmetlenek va-
gyunk.

– Miért bántjuk egymást? Mert türelmetlenek
vagyunk.

– Miért tagadjuk meg Istent? Mert türelmetle-
nek vagyunk.

– Miért nem imádkozunk? Mert nincs türel-
münk hozzá.

– Miért állunk bosszút?

– Miért cselekszünk elhamarkodottan s aztán
megbánjuk?

– Miért vannak családi perpatvarok, perek?

Templomunkban ez az asztal nem csak az emlé-
kezés, de a türelem asztala is. Saját erőnkől?
Igen, és Isten segítségével...

1973. április 22.

† Gellérd Imre

A szabadságharc és a harangok

„Mind ágyúnak öntötte be Gábor Áron”

Március idusán mintha másképpen kellene felfi-
gyelnünk, ha megszólalnak a harangok. Ilyenkor
mindig egy kedves vers jut az eszembe. Arról szól,
hogy a harangozó már lejött a toronyból, amikor fenn
megkondultak a harangok. Felment és meglepetés-
sel tapasztalta, hogy emberfia sincs a torony-
ban. De a harangok szóltak. Elvagdosta a köteleket,
megkötözte a harangokat, de azok csak zúgtak to-
vább. Idézzük a vers utolsó szakaszát:

„végül vízbe vették őket
ott ahol a legnagyobb a tenger
és akkor .....
..... megkondultak
a tengerek .....”

(Horvát Alpár:

És akkor fellázadnak a harangok)

A magyar szabadságharc és a háromszéki önvé-
delmi harc 150 éve felénk hullámozó tengeréből több
mint 300 harang szól, és zúg, ha akarjuk, ha nem,
szünet nélkül, megállíthatatlanul. Zúgnak a tornyok-
ból üresen maradt helyükről, ahonnan alávetették
őket 1848-ban, zúgnak Bukarestben Gábor Áron ott
levő eredeti ágyújában, zúgnak Sepsiszentgyörgyön
az Olt utcában, Bodvajban, Kézdivásárhelyen és Er-
dőfűlén, ahol belőlük ágyúkat, ágyúgolyókat öntöttek
a hámorokban. Valahol a Dél-Hargitában is hallani
hangjukat, ahová elásták – rettegésük közepette az
ágyúcsöveket az erdővidékiek – amikor Heydte csá-
szári kapitány feldúlta a hámorokat. Harangszót hal-
lani a Háromszéki rónán, valahol Uzonban is, a Ha-
rangos-tóban, az Olt martjában, Rákiné kútjában,
ahová elrejtették, hogy „el ne vigye az ellen”.

Csak a Székelyföldön összesen 313 harangot
gyűjtöttek össze ágyúöntés céljára a székekből.
Ebből a legtöbbet Háromszék szolgáltatott be, 125
darabot. Volt amelyiket Gábor Áron kérte, volt amit
kérés nélkül küldtek az eklézsiák. Sepsiszentgyörgy
elsőnek ajánlotta fel harangjait. Itt működött – az Olt
utcában – a *Kiss János* uram harangöntődéje, ahol
az első ágyúk készültek. Az irodalomban csak egy
Kiss Jánossal találkozunk. Pedig ott egy harangöntő
dinasztia – apa, fiú, unoka – működött, majdnem 100
éven keresztül, megszakítás nélkül. A két idősebb
Kiss a szabadságharc idején is. Családjukról ez van
beírva a sepsiszentgyörgyi református matricolába:

„Kiss János harangmíves fiatal legény, falvánkba te-
lepedett szűk egyhitű” (azaz unitárius a KgyZ. megj.).
Ezek után majdnem bizonyosra vesszük, hogy a kö-
zeli Sepsiszentkirályból betelepült családról van szó.

A megyeszékhelyet az unitárius *Bölön* követte, állí-
tólag ők már az agyagfalvi gyűlésen – lelkesedésből
– felajánlották harangjukat. Bölön adta a példát és
Háromszék. Hamarosan Marosszék 93, Csík 56,
Aranyosszék 25, s az anyaszéki Udvarhelyről csak
Bardóc fiúszék 14 harangot szerelt le a tornyokból.¹

Harangkutató útjainkon betekintettünk egy-egy ek-
lézsia irattárába is. A „nagy áldozat” bizonyágtéte-
leit kerestük. Mert: áldozat volt ilyen „nemes hang-
szert”, harangot adni a szabadság oltárára. Három-
szék falvai ökörszekerekkel szállították a harangokat
Kézdivásárhelyre. Az eklézsiák között ott vannak az
unitáriusok is: Kőkös, Felsőrákos, Vargyas.

Hogy a szabadságharc hevében művészettörténeti
értékű harangok is elpusztultak, az nem kétséges.
1789-ben, egy püspöki vizitációs könyvben feljegyez-
ték, hogy 1667-ben az önéletíró *Daniel István* egy
szép reneszánsz díszítésű harangot öntetett a var-
gyasi unitáriusoknak „in gloriam unius veri Dei”. Nos,
ezt a harangot ajánlotta fel az egyház Gábor Áron-
nak. A felsőrákosi unitárius eklézsia egy 1648-ban
öntött harangot vitt el ágyúnak. Példájukat követték a
kőkösiek. Harangjukat annyira fájlalták, hogy a temp-
lom portikusára felvésették annak köriratát emlékül
Ime: VENITE AUDITE VERBA VITAE. Ec. UNIT.
KÖKÖS. PAST. M.C. BEDŐHÁZI AE. ANDRÁS
KILLYE. 1707.² Akkor még nem is sejtették a kőkösi-
ek, hogy éppen az ő falujuk határában lesz – 1849
júliusában – az a gyászos ütközet, ahol életét áldoz-
za az ágyúöntő hős, a tűzér őrnagy Gábor Áron. Ma
emlékmű áll a kőkösi hídnál, ahol egy ágyúgolyó
„vitte el egyik karját és fél vállát”. Nevét viseli a hely-
beli általános iskola. Kőkösben és Háromszék-szerte
egymást követik az ünnepi megemlékezések, idézik
az 1849-es háromszéki önvédelmi harc eseményeit,
emlékeit. Nincs olyan gyermek, aki ne tudna egy ver-
set Gábor Áronról. Tankönyvükben is ott van.

Maradt még Kiss-féle harang azonban tornyaink-
ban..., és erre büszkék a háromszékiek: „székely ha-
rangok” névvel illetik. Kiss-féle harang hívja a temp-

lomba ünnepelni a híveket Vargyason, Szentivánla-
borfalván, Bodokon, Árkoson, Kökösen és Kilyén-
ben is.

Egy kisméretű, repedt, de ereklyeként őrzött ha-
rang van Eresztevényben. Ez „Gábor Áron harang-
ja”. „Ezzel kongattak – mondják ma is – amikor itt,
ebben a faluban, elhantolták Gábor Áront”.

A zűrzavaros időben ugyanis, nem tudták tovább
vinni. Szülőfalujába indultak a holttesttel Bereckbe...

Most, amikor a magyar nyelvterületen a szabad-
ságharc 150. éves évfordulójára emlékezünk, jól esik
hallani – prózában versben – az eseményekre emlé-
keztető sorokat, írásokat. A régiektől újratanulták a
gyermekek a hangjegyekre szerelt éneket:

„Sötét felhők tornyosulnak már az égen
Elnémultak a harangok Háromszéken,
Elszálltak a csatatérre viharszárnyon,
Mind ágyúnak öntötte be Gábor Áron”

Milyen jó, hogy megérhettük: Kányádi Sándor *A
kökösi hídon* című verse nálunk házi feladat:

„Lassított a vonat a kökösi hídon.
Jöddögélt utánunk szaporán az alkony,
poros köpönyegét félvállra hajítva
föl is kapaszkodott a hátsó kocsira.

Lenn a Feketeügy feketén csillogott,
békességes esti harangszót ringatott.
Szívem köré apró, fényes tüzek gyúltak:
kerestem a parton, kerestem a múltat.

Béhúnytam a szemem, hátha úgy meglátnám
Gábor Áron mestert szürke paripáján:
Prázsmár felől szörnyű por és füst kavargott,
s dörögtek a hídfőn a székely harangok.”

Kisgyörgy Zoltán
(Sepsiszentgyörgy)

¹ Kisgyörgy Zoltán: *Háromszéki harangok*. Sepsiszent-
györgy, 1996.

² uő. *A Háromszék-Felsőfehéri unitárius egyházkör ha-
rangjai*. Keresztény Magvető, Kolozsvár, 96. évf. 1990/2.

Reményik Sándor

Petőfihez

Az ország elvéttetett tőlünk,
Elvéttetett a hatalom,
És a dicsőség is elvéttetett,
Felbontatott és eltöröltetett
Közöttünk minden földi kötelék.
Térdig porban és övig hamuban
Mi mégis a te nemzeded maradtunk:
Petőfi nemzete!
Mert megmaradtál Te!
És Benned megmaradt az ország,
És megmaradt a hatalom,
S a dicsőség is, a mi dicsőségünk,
Most és mindörökké.

Az ország megmaradt,
Ó nem a földi ország,
A szemfedős, a könnyel áztatott.
Nem az, nem az!
A mi világtól elfordult szemünk
Immár a földi ország égi mását
Tebenned keresi.
Honfoglalónk Te vagy.
Ha őseink csak földet hagytak ránk:
Te reánk hagytál egy darab eget,
Egy örökrészt a porló rög felett.
Kisajátíthatatlan birtokot.
Az álmaiddal benépesítettél
Egy új hazát,
Szabadság és szerelem gyarmatát:
Egy magyar csillagot.
És megmaradt a hatalom.
Nem a kard élén csillanó erő,
A kard, az eltörött,
Nem az ágyúk torkából ásító,
Az ágyúk hangos torka néma lón,
Nem tűzben, vérben edzett vértzet,
Nem az, nem az,
Elvette tőlünk azt a végezet.

De mi most Reád szegezzük szemünk,
A páncélunk Te vagy.
Te vagy tűzálló, kemény fedezékünk.
Lelked örvénylő mélységeiben
Adatott nekünk örök menedék.
És nekünk ez elég.
A vezérünk Te vagy.
Mint verseid, a „rongyos katonák”,
Akiknek éhség, s igazság a bére:
Álljuk seregseregparádéd sorfalát.

És megmaradt a dicsőség is.
Ó nem az oktalan kevélykedés,
Világ színe előtt hetvenkedő!
Nem a cifrázkodó magyarkodás.
Ez más, ez más!
Nagyon nagyot zuhantunk.
De megmaradt a büszke öntudat,
A Te öntudatod,
A Mi öntudatunk:
Ha balsorsverten, ha koldusszegényen:
Vagyunk, vagyunk!
És akarunk még lenni!...

Az ország elvéttetett tőlünk,
Elvéttetett a hatalom,
És a dicsőség is elvéttetett,
Felbontatott és eltöröltetett
Közöttünk minden földi kötelék.
Térdig porban és övig hamuban,
Mi mégis a Te nemzeded maradtunk:
Petőfi nemzete!
Mert megmaradtál Te!
És benned megmaradt az ország,
És megmaradt a hatalom,
S a dicsőség is, a mi dicsőségünk,
Most – és mindörökké!

1922. október

A Pákei-villa

„Két ódon ház a két sarkán s vén gesztenyefák – így indul a hegynek ez a kedves, csendes, régi utca. Házai közt aztán váltakoznak újak, régiek, szépek, ízléstelenekek. Fái azonban jó darabon csak gesztenyefák, öreg, bütykös gesztenyefák. Csak meszszebb, már jól fent a hegyen lépnek helyükbe omló gallyú, fehér törzsű nyírfák. Minden szélrezenésre félénk, apró bökökkel üdvözlésre hajló nyírfák.” – emlékszik a Majális utcára Grandpierre Emil, a Nagy Péter írói álnévvel szignált, 1926-ban, Berlinben megjelent „Ó kedves Kolozsvár!” című kötetében.

A múlt század harmadik negyedében még Házsongárd néven emlegették a meredek kaptatójú hegyi utat – rajta keresztül lehetett a leggyorsabban megközelíteni a növekvésnek rugaszkodott várostól délre eső domboldalt, a Házsongárdot. Ekkor még tágas kertek között kanyargott a hegyre az út, át a Házsongárd-kapun, fel a Majális-kútig, hol a meredek sík területté szelődött. Ide, a majálisok rétéjére, bandukoltak ki hétvégeken Kolozsvár polgárai, hogy az egészséges séta és friss levegő következtében nagyra nőtt étvágyukat kellőképpen lecsillapítsák a kosarakban lapuló elemózsiával. A derekas falatozás után vidám napfürdőzés következhetett minden bizsonnyal, vagy egy-egy, a szomszéd pokrócon heverésző társaság elismerését is kivívó, virtuóz ulti avagy ferbli rekontra.

A kertekben néhol fából ácsolt hétvégi házak voltak, míg az 1880-as évek táján egyre többen fedezték fel az utca kellemes fekvését, és egymás után emelkedtek a családi villák a tágas telkeken. Az értelmiségieknek és részben az arisztokráciának vált kedvenc lakhelyévé a Majális utca, mely a két világháború között a Király, majd az azóta is hivatalos Köztársaság nevet kapta.

„Utóbb már fényűzés volt a nagy kertek tartása. Felaprózták őket telkekké, és így épült át rendes utcává a Majális utca. Csendes, kedves úri utcává, ahol kocsik alig járt, s járókelő se sok: a gyér kirándulók az ott lakókon kívül” – folytatja Grandpierre Emil említett visszaemlékezésében.

A Fötérről kiinduló utcák gyakori lezárása most a Majális utcára tereli a gépkocsik tekintélyes részét, de az utcának már ezt megelőzően jelentős szerepe volt a közúti forgalom lebonyolításában. Indokolja ezt a Vasúti Kórház, a Rákkutató Intézet, az elektronikai kutatóintézet és gyár, a Botanikus kert főbejáratának ittléte, és nem feledhetjük azt sem, hogy mindezek mellett, a Majális utca még a népes Hajnal negyed

egyik megközelítési lehetősége is. Nem csoda tehát, hogy fotós kolléganőmmel óvatosan kell felfele baktatnunk, nehogy az újabban tomboló sofőri agresszivitásnak ártatlan áldozataivá váljunk. A közelmúlt idillikus nyugalmát, a gesztenye- és nyírfákat fel-felidézve, megadóan nyeljük a meredekre erőltetett gépkocsik burrogó motorjainak kipufogógázait, míg az objektív célgömbje a kiszemelt témán állapodik meg.

A Majális utca 37–39. számú kapufélfán márványtábla hirdeti, az épületben a Román Akadémia számítóközpontja székel. Az épülettömb, mely a tudós társaságnak nyújt otthont, a felületes szemlélőnek is feltűnik, különlegessége, impozáns tömege még az emeletes villák utcájában is figyelemkeltő.

A villa, melyben a második világháború alatt, kevés ideig a szovjet, majd a román hadtestparancsnokság is tanyát vert, 1936-ban került az egykori Ferenc József Tudományegyetem tulajdonába, itt volt elhelyezve a Filozófiai és a Lélektani Intézet. Mint érdekességet említjük meg, hogy 1942-től 1945 őszéig, egyetemi altisztként, a villa melléképületében lakott családjával Horváth István, a későbbi jeles költőnk.

A ház, melyet ma is a Pákei-villa néven emlegetnek, eredetileg Pákei Lajos (1853–1921), kolozsvári építész – saját maga tervezte – családi lakhelye volt.

„Pákei Lajos a 19. század végén és a 20. század elején csaknem fél századig egyedüli klasszikus képzettségű és a klasszikus stílusirányt képviselő építőművésze volt Kolozsvárnak – sőt a magyarok közül egész Erdélynek is” – méltatja 1921-ben az építész életművét Kelemen Lajos, az Unitárius Közlönyben megjelent nekrológban.

Pákei Lajos 140 évvel ezelőtt, 1853. március 1-én Kolozsvárt született. Őseit pákei Tamásoknak hívták, a háromszéki Páke községből elszármazott unitárius székely nemesek voltak. Szeőkeffalvi Szent-Miklós László, Kis-Küküllő megye Trianon előtti utolsó főjegyzője, a Baán Kálmán szerkesztette Magyar Családtörténeti Szemle 1943. évfolyamában megjelent érdekes tanulmányában – mely az építész Pákei életrajzára vonatkozólag is bőséges adatokat tartalmaz – 1670-ig vezet vissza a család történetét. Szent-Miklós egyébként maga is rokoni kapcsolatba került a neves családdal – ez ösztönözhetette családtörténeti kutatómunkáját –, feleségül véve Pákei Lajos kisebbik lányát, Mártát.

A későbbi építész legkedvesebb nevelője és tanára Dersy János volt, akinek egy, a távollévő szülők-

höz intézett levele szerint, neveltje „egész nap építő-kockáival játszik, gyönyörű kastélyokat, várakat rak össze, úgy látszik tehetsége van az építészethez. Bár a gyermekkori megnyilatkozások – az idézett levélrészlet mellett, egy öt és fél éves korából maradt vízfestménye, mely egy emeletes házat és egy templomot ábrázol, pályáját és alkotásait jövendőli – ritkán válnak meghatározóvá, Lajos esetében kivétellel találkozhatunk, hiszen ő a századforduló kolozsvári építészetének elismert alakjává lett.

Elemi és gimnáziumi tanulmányait a kolozsvári unitárius kollégiumban végezte, ez időben, ébredő tehetségének szakavatott irányítására, szülei Sárdi Istvánt (1846–1901), a későbbi jeles festőművészt járatják házukhoz fiuk rajztanítójának. Érettségi vizsgája után, 1872-ben a budapesti Magyar Királyi József Műegyetem hallgatója lett, egy évvel később megkezdett építészmérnöki tanulmányait a müncheni Képzőművészeti Akadémián folytatja. Az itt szerzett oklevelét 1877-ben honosítja a budapesti Műegyetemen. 1876 végén a bécsi Képzőművészeti Akadémiára iratkozik be, ahol négy évig a század híres dán származású építészének, Theofil (Theophilus) Hansennek tanítványa. „Ezen idő alatt – vallja Pákei – azon kiváló szerencse ért, hogy Hansen az akkoriban építés alatt lévő osztrák Parlamentnél elhelyezett saját műtermébe, illetve irodájába vett fel, ahol alkalmam volt az építés és tervezési munkák legérdekesebb részeivel foglalkozni. Ez volt pályámon életemnek legszebb korszaka.” A bécsi Akadémián több jeles magyar építész (Fellner Sándor, Pecz Samu, Gerstner Kálmán, Czigler Győző stb.) tanult, kiknek későbbi munkásságában mesterük határozott egyénisége mély nyomot hagyott. A Hansen-tanítványok nagy része közreműködött a dán építész több tervezési és kivitelezési munkájában (Akademie der Bildenden Künste, bécsi Parlament stb.), s az itt szerzett tapasztalatok egyéni alkotásaik stílusát is nagymértékben befolyásolták; talán Pecz Samu kivételével mind a reneszánsz formavilághoz kötődnek.

Pákei Lajos 1880-ban tér haza Kolozsvárra és ugyanebben az évben megválasztják szülővárosa főmérnökévé. Később a Magyar Királyi Állami Fa- és Fémipari Szakiskola és az I. Ferenc József Iparmúzeum – az intézmény megalkotása is az ő nevéhez fűződik – igazgatója. Az Iparmúzeumba, a korabeli mérce szerint modernnek számító, nagyértékű gyűjteményt, a tudományok fejlődését illusztráló darabokat állított ki, s emellett, gazdag népművészeti gyűjteményt is összeszerzett – melynek becses része az erdélyi varrottasok voltak –, feleségének, kőszegi

Fangh Antóniának hozzáértő segítségét is igénybe véve. Az állandó kiállítás megtekintésére látogatott el Kolozsvárra 1910 tavaszán Izabella királyi hercegnő. Orosz Ferenc, az 1933-as kolozsvári kalauzában a következőket írja: „az 1888-ban megnyílt iparmúzeum, melynek 3794 darabból álló gyűjteménye értékes bútorokat, szőnyegeket, keramikai és fémtárgyakat, szép hímzéseket, művészi fa-, bőr-, üveg- és kőkidolgozásokat, valamint drága gépeket tartalmazott, 1926-ban megszűnt. Anyaga a női felsőipariskola (az egykori Iparmúzeum – a szerző megj.) padlására van felhordva.”

Főépítésként irányította Kolozsvár századvégi építészetét, de tevékenysége a város határain kívül is kimutatható. A szakirodalom harmincnál több jelentős épületét tartja számon, melyek közül – a teljesség igénye nem lévén ez írás célja – megemlítiük a következőket: unitárius kollégium (ma Brassai Sámuel Líceum); Iparmúzeum (ma a Malom utcai Politechnika); Kereskedelmi Akadémia (egyik szárnya ma a Politechnikai Intézet rektori hivatala az egykor Bástyai, jelenleg Constantin Daicoviciu utcán, a másik a Bartha Miklós, jelenleg Emil Isac utcai Távközlési és Postai Ipariskola); a sétatéri Kioszk és korcsolyapavilon; a Nemzeti, később New-York (ma Continental) szálloda; vidéken: a bánffyhungyadi és mocsai egykori vármegyei közpórház; a magyar-sárosi, martonosi, székelyudvahelyi, bölöni unitárius templomok; a dévai és fogarasi unitárius imaház; a dicsőszentmártoni római katolikus templom; a székely-

keresztúri volt unitárius főgimnázium; a borszéki Urmánczy-villa; gr. Teleki István sáromberki; Bélydy Tivadar bodolai kastélya; a várhegyi és orbói Bornemissza-kastély; az orbói Teleki-kastély; a maros-szentkirályi volt Bánffy-kastély; Ugron István mezőzáhi kastélya; Fadrusz János naphegyi (Budapest) műterme és lakóháza stb.

Számos iparművészeti alkotását is ismerjük, mint a Mátyás király szülőházán, 1888-ban felavatott emléktábla terve (kivitelezője a budapesti milleniumi emlékmű készítője, Zala György); a Rhédey-házon, 1892-ben, az első kolozsvári színházi előadás centenáriumi ünnepe alkalmából elhelyezett emléktábla terve; a Fadrusz János mintázta, kolozsvári Mátyás király-, pozsonyi Mária Terézia- és zsigódi Wesselényi Miklós-szobor talapzata; a házsongárdi temetőben Brassai Sámuel (az „utolsó erdélyi polihistor” mellszobrát Veress Zoltánné Kozma Erzsébet mintázta), Berde Mózes, Kéler Ilona síremlékek talapzata; a Fellegvár oldalában még meglévő Erzsébet királyné-emlékmű (az azóta elkallódott mellszobrot Stróbl Alajos készítette); a sétatéri Kioszk előtti

keresztúri volt unitárius főgimnázium; a borszéki Urmánczy-villa; gr. Teleki István sáromberki; Bélydy Tivadar bodolai kastélya; a várhegyi és orbói Bornemissza-kastély; az orbói Teleki-kastély; a maros-szentkirályi volt Bánffy-kastély; Ugron István mezőzáhi kastélya; Fadrusz János naphegyi (Budapest) műterme és lakóháza stb.

Számos iparművészeti alkotását is ismerjük, mint a Mátyás király szülőházán, 1888-ban felavatott emléktábla terve (kivitelezője a budapesti milleniumi emlékmű készítője, Zala György); a Rhédey-házon, 1892-ben, az első kolozsvári színházi előadás centenáriumi ünnepe alkalmából elhelyezett emléktábla terve; a Fadrusz János mintázta, kolozsvári Mátyás király-, pozsonyi Mária Terézia- és zsigódi Wesselényi Miklós-szobor talapzata; a házsongárdi temetőben Brassai Sámuel (az „utolsó erdélyi polihistor” mellszobrát Veress Zoltánné Kozma Erzsébet mintázta), Berde Mózes, Kéler Ilona síremlékek talapzata; a Fellegvár oldalában még meglévő Erzsébet királyné-emlékmű (az azóta elkallódott mellszobrot Stróbl Alajos készítette); a sétatéri Kioszk előtti

szökőkút és vastál; a kolozsvári Szent-Mihály templom körüli kerítés terve stb.

Az építészet terén végzett munkássága elismerésül a király a Ferenc József rend lovagkeresztjével tüntette ki.

Utolsó éveiben egy nagyszabású kiadványt tervezett Kolozsvár építészeti emlékeiről, a 16. századtól a 19. század derekáig. Bár halála (1921. március 22.) meghiúsította gyűjtőmunkája befejezését, rajzai – kisebb részük, többnyire előkészítő vázlatok és másodpéldányok az Unitárius Püspökség levéltárába, nagy részük, 1969-ben az Országos Műemléki Felügyelőség Magyar Építészeti Múzeumának tulajdonába került – pótolhatatlan dokumentumai Kolozsvár történeti múltjának és művészeti életének.

Pákei Lajos, a kolozsvári építészeti emlékek felvételezése mellett, az elkallódásra s következképp pusztulásra ítélt műrészletek megőrzéséről is gondoskodott. A 19. század végén és 20. század elején meginduló nagyarányú építkezések következtében lebontott régi polgári házakból kiemeltette a veszélyeztetett művészi köemlékeket – a kolozsvári kőfaragó iskola értékes reneszánsz faragványait – és a Majális utcai villájába építtette be. Ily módon jelentős számú kőrészletnek biztosított méltó őrzőhelyet, hogy villája esztétikumának fokozásaként és a reneszánsz stílus iránti vonzalma mintegy beteljesüléseként, szülővárosa művészi múltjának e tanúbizonyosságai megmaradhassanak az utókor számára.

Balogh Jolán, a kolozsvári kőfaragó műhely tevékenysége tanulmányozásához nélkülözhetetlen összefoglalása (a tanulmány sorozat nyolc közleményben az *Ars Hungarica* 1974–1980 közötti évfolyamaiban jelent meg, majd a tárgykörre vonatkozó pótlásokkal, az időközben felgyülemlett új adatokkal kiegészítve, idegen nyelvű kivonattal, névmutatóval és gazdag képanyaggal ellátva újrakiadva: Balogh Jolán, *Kolozsvári kőfaragó műhelyek. XVI. század. Budapest. MTA Művészettörténeti Kutató Csoportjának kiadványa*) katalógusszerűen dolgozza fel a faragványokat – közli mind a darabok adatait (méret, anyag, providencia, feliratok), mind az irodalmukat. Adattárában helyet kapnak az egykori Pákei-villába befalazott faragványok is. Lelőhely szerint, az ismertett épületmaradványok – 11 darab – így oszlanak meg: 2 db a Fő tér (ma Egyesülés tér) 32 (31). számú Wolphard-Kakas házból; 1 darab a Fő tér egykor 31. számú Bogner-házból (a 19. században Gyergyai-, illetve Frank-Kiss-ház, a Wolphard-Kakas-ház északi szomszédja); 1 darab a Fő téri 19 (20). számú házból (a 19. században Schütz János, majd Czell Ferenc háza); 1 darab a Fő tér 20 (21). számú házból (a 19. században a Kárvázi-, majd Püspöky-ház) és 5 darab a Híd (ma Dózsa György) utca 22. számú (a 19. században 292. sz.) házból. A faragványok anyaga kivétel nélkül a Kolozsvár környéki bányákból származó homokkő.

Pákei Lajos a reneszánsz töredékek gyűjtését valószínűleg felvételezési munkájával párhuzamosan – talán még a nagy rajzgyűjtemény kiadásának tervezése előtt – elkezdte. Gerecze Péter 1906-ban, a Magyarország Műemlékei című monumentális kiadványban megjelent műemléklajstroma már megemlékezik a villáról, egy 1902-ben datált közigazgatási bizottsági jelentés alapján. Debreczeni László 1953.

évi kolozsvári műemléklistájára is felkerül az épület, azzal a megjegyzéssel, hogy az összeíráskor három évszámú darab volt még a helyén: két ablakkeret 1581-ből és 1584-ből, egy ajtó részlet 1586-ból, két másik ablak részlet és egy ajtókeret évszám nélkül és egy monogramos pajzs.

Sajnálatos, hogy e történelmi és művészi becsű emléképület, mely a szakemberek érdeklődését is mindmáig ébrentartotta – jelenleg egyre romlottabb állapotban kénytelen a közömbösséget eltűrni. Nem a statikai egyensúly belátható megbomlásáról beszélek – szerencsére a helyzet nem ennyire kétségbeesítő – hanem a gondatlanság és felületesség rosszulindultú elegyéből származó állapotra. A beépített kőkeretek néhol megtöredezve, néhol összekarcolva, firkálva, itt-ott lemeszelve – ezek mind-mind a kirívó nemtörődömség jelei. A híres villa körüli fás kertben, az egykori pompázatos virágágyások között felütötte fejét a dudva, mindenhol gaz és szemét. Némely – Balogh Jolán által említett kötöredék – az ápolatlan udvaron ledöntve, a sárba nyomódva hever, mások a nyíratlan bukszus-bokrok és hulladékok szomszéd-ságában még talpon állnak.

Az északi főhomlokzatba van befalazva a Híd-utcából származó kapuzat maradványa 1584-ből. Az ide vezető lépcsők tetején egy kivénhedt s már kidobásra megérett ócska asztal árválkodik, míg a lépcsők alatt nagy kavicsalom éktelenkedik. Méltó környezet a reneszánsz kőfaragás elé...

A főbejárat bal oldalára eső, 1589-ből való, földszinti ablak lelőhelye ugyancsak a Híd-utcai ház. Párkánya a fríz síkjából kiemelkedő triglifés tagolású, pilasztereit vagy falpilléereit domborművek – lefelé fordított fáklyákra támaszkodó géniuszok – díszítik, az ablak alatt BHR monogramos pajzs.

A keleti oldalra kerülve, egy díszes ablakossal ellátott háromszögű lezárású ablakon akad meg tekintetünk. Ez az ablakkeret is a Híd-utcai házból volt ideszállítva.

A déli homlokzaton a kötöredékek közül csak egy EB monogramos címerpajzs (a Fő téri Bogner-Gelyén-házból) látható. Egy rozoga állapotú hídszerű átjáró vezet ki az emeleti szintről a fenyőfákkal körbevett kőasztalhoz, melynek lapját valószínűleg csalódott kincskeresők repesztették meg.

A nyugati, az utca felőli, részen további két gyönyörű kőfaragást csodálhatunk meg, az 1568-ból és 1581-ből való ajtót és mesterjegyes ablakot. Az első a Híd utcai, az utóbbi a Fő téri Wolphard-Kakas házból volt ideszállítva.

A nevezetes villa és építtetője ennél alaposabb ismertetésére nagyon is szűknek bizonyult jelen írás, de remélem, hogy e rövid közlemény is segít majd értékeink újrafelfedezésében és megbecsülésében. Pákei Lajos lankadatlan munkával és dédelgető szeretettel igyekezett megvalósítani említett nagy tervét, tudjuk, hogy kiadványának címlapját is megtervezte, egyszer a Heltai-nyomda díszítményeiből, másszor a családjá tulajdonában levő 16. századi bőrkötés motívumaiból. Gyűjteményének mottójául az általam is idézett szövegrészletet, Ipolyi Arnold, nagyváradi római katolikus püspök, néprajzgyűjtő és művészettörténész mindörökre érvényes kijelentését használta és tekintette útravalónak.

Szatmári László

A Levél Diognétoszhoz, a kora keresztény nemzedékek példaadó életének egyik legszebb bemutatása az élet értelmét kereső pogány világ számára. A kereszténységben azt domborítja ki, ami számunkra felfogható. Elsősorban az életvitellel, mégpedig az egyetlen igaz Istennel összefüggő életvitellel kapcsolatban mutatja be a kereszténység jellemző vonásait.

Reméljük, hogy ezek az írások hozzásegítik híveinket ahhoz, hogy hitük folyamatosságát meg tudják élni, hiszen valljuk, hogy az unitárius hitvilág nem újkeletű, „modern találmány”, hanem amint ahogy az unitárius egyháztörténész Kanyaró Ferenc is kimutatta, mélyen visszanyúl az eredeti jézusi tanításhoz és életvitelhez, és éppen ezáltal lesz ősi és modern egyszerre.

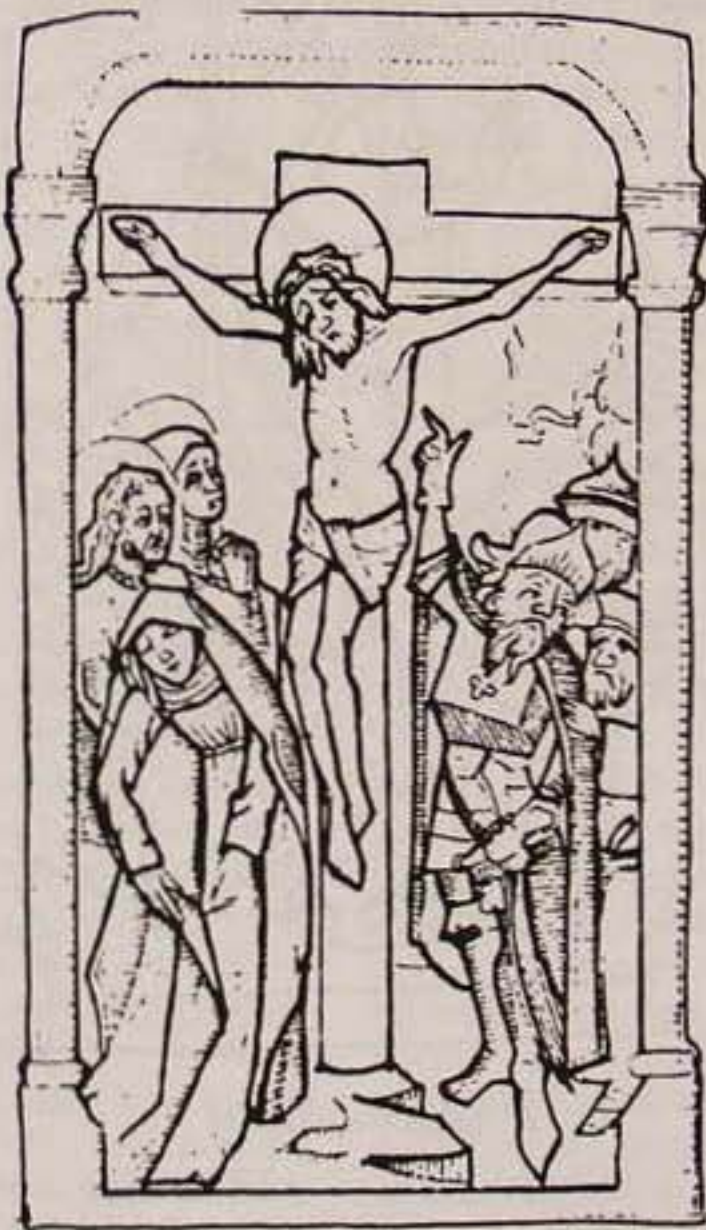
Levél Diognétoszhoz

I. Mivel látom azt, kegyelmes Diognétosz, hogy mennyire törekedsz a keresztények vallását megismerni, s milyen alaposan és részletesen érdeklődsz irántuk; miféle istenben hisznek, őt hogyan szolgálják, egyikük sem tartja sokra a világot és megvetik a halált, nem tartják isteneknek azokat, akiket a görögök isteneknek tartanak, de nem tartják meg a zsidók babonáit sem, mekkora töredést tanúsítanak egymás iránt, s miért van az, hogy ez az új nemzedék vagy életforma csak most kelt életre, és nem korábban; méltányolom jóakarátú hajlandóságodat és kérem Istentől, aki nekünk a szót és meghallgatást megadja, engedjen engem úgy szólani, hogy az neked, a hallgatónak leginkább javára váljon, és te azt olyanképpen hallgasd, hogy én se bánjam meg, amit mondtam.

II. 1. Most tehát tisztítsd meg elmédet minden előzőleg elfogadott nézettől, tégy félre minden megszokást, mely félrevezető, válj mintegy eredeti új emberre, hiszen új tanítást fogsz hallani, mint magad is beismered. Láss, ne csak a szemekkel, de elmédvel is, hogy igazában mik is azok a dolgok, mi anyaguk és formájuk, melyeket isteneknek mondotok és gondoltok! 2. Az egyik, nemde kőből van, olyanból, melyen járunk, a másik ércből, nem különb azoknál az edényeknél, melyek mindennapi használatra készültek; ismét mások fából vannak, talán már korhadnak is; amaz ezüstműves, embernek kell vigyázni rá, nehogy ellopják; ismét mások vasból vannak, melyeket rozsdá emészt meg; emez cserépből van, nem becsesebb semmivel ama tárgynál, melyet a legkevésbé tiszteletreméltó szükségletre készítenek. 3. Hát nem romlandó anyagból készülnek mindezek? Nemde, tűzön kalapálják? Nemde, egyiket fafaragó, másikat rézműves, har-

madikat ezüstműves vagy fazekas alkotta? Mielőtt művészetük ilyen formákba öltötte volna, bármelyiket mássá is alakíthatta volna, sőt még most is alakíthatja. Ugyanazon anyagból készült edények, ha mesterükre találnak, emezekhez hasonlóan istenek is lehetnének. 4. Nemde, a fordítottja is lehetséges, hogy mindazok, melyeket most imádtok, a többi emberi használati tárgyhoz hasonlóan edénnyé is alakíthatók? Hát nem vak-e mindegyik?

Nem némák-e? Nem lélektelenek-e? Nem érzéketlenek-e? Nem mozdulatlanok-e? Hát nem korhad, nem rozsdásodik-e mindegyik? 5. Ezeket hívjátok isteneknek, nekik szolgáltok, hozzájuk imádkoztok, végül hozzájuk váltok hasonlónak! 6. A keresztényeket azért gyűlölitek, mert ezeket nem tartják isteneknek. 7. Ti ugyan azt gondoljátok, hogy dicsőítitek azokat, de nem vetitek meg őket sokkal inkább? Hát nem magatok teszitek nevetség tárgyává, akik az agyagszobrokat őrizet nélkül imádjátok, ugyanígy a kőszobrokat is, az arany- és ezüstsobrok mellé azonban éjjel-nappal őroket állítottok, zár alatt tartjátok, nehogy ellopják, hát nem ti gyalázzátok meg azokat? 8. A tisztelet, melyet megadtok nekik, inkább büntetés lenne számukra, ha éreznének. Ha pedig érzéketlenek, megcáfolnak titeket, akik vérrel és zsíros benső részekkel áldoztok nekik. 9. Közületek ki vállalná el ezt, ki

Jézus keresztre feszítése

túrné el azt, hogy így történjen vele? Ezen büntetést ember el nem viselné, mert érez és gondolkodik. A kő azonban elviseli, mert sem nem érez, sem nem gondolkodik. 10. Még több mindent is mondanék arról miért nem szolgálnak a keresztények ilyen isteneknek, de ha ennyi nem tűnik elegendőnek, akkor fölöslegesnek vélhetem a többi előadást is.

III. 1. Úgy gondolom, a továbbiakban leginkább arról szeretnék hallani, miért nem azonos a keresztény vallás a zsidókéval. 2. A zsidók ugyanis, amennyiben a fent említett imádási formáktól távol tartják magukat, helyesen tisztelik az egy Istent, akit méltán a mindenség Uralkodójának is tartanak; amennyiben viszont az áldozatot a fent említettekhez hasonlóan mutatják be, tévednek. 3. Az érzéketlen és néma isteneknek áldozó görögök ugyanis az esztelenség bizonyítékát szolgáltatják, mert azt gondolják, azért kell áldozatot ajánlani az istennek, mivel rászorul, ami nyilván inkább bolondságnak tartandó, semmint istentiszteletnek. 4. Ő teremtette ugyanis az eget és a földet és mindent, ami rajta van (Kiv.20,11; 145. Zsolt. 6; Ap. Csel. 14,15), ő nem szorul rá semmire azok közül, melyet neki visszaadnak, mert ő adta azokat a viszonzóknak. 5. Úgy tűnik nekem, hogy nincs különbség semmilyen tekintetben azok között, akik úgy vélik, hogy vér-, tömjén-, és égő áldozattal tesznek eleget tiszteletének és ezzel kifizethetik, s azok között, akik ugyanezt a megbecsülést mutatják a néma bálványok iránt; ezek annak adják, ami nem tudja elfogadni, azok pedig annak, akinek mindezekre nincs szüksége.

IV. 1. Úgy gondolom, nem szükséges felvilágosítanom téged az ételek körül csapott vaklármájukról, a szombattal kapcsolatos balhiedelmeikről, a körülmetélkedés miatti büszkélkedésükről, a bűnök és az újhoid körüli színlelésükről, melyek fölösleges és nevetséges dolgok. 2. Hisz hogyan volna helytelen Isten teremtményei közül, melyeket az ember hasznára alkotott, egyeseket jókként elfogadni, másokat haszontalanokként és fölöslegesekként elutasítani? 3. Hogyan volna istentelen dolog meghazudtolni Istent azzal, hogy szombatnap tiltja a jócselekedetet? 4. Hogyan volna nevetséges dolog úgy büszkélkedni a test megcsonkításával, mint a kiválasztottság tanújelével, mintha ezért kiváltképpen szeretné őket Isten? 5. Állandóan a csillagok járását és a Holdat lesik, éppúgy a hónapokat és a napokat. Saját tetszésük szerint osztják fel Isten üdvrendjének és az időknek változásait, ünnepekre és gyásznapokra. Ki az, aki ezt a vallásosság, és nem sokkal inkább az esztelenség jelének veszi? 6. Úgy gondolom, eleget megtudtál arról, hogy a keresztények joggal tartózkodnak az általános tévedésekről és hiábavalóságoktól, de a zsidók kicsinyes körülményeskedéseiktől és rátartiságától is; azt azonban ne is várd, hogy vallásuk misztériumát embertől megtanulhatod.

V. 1. A keresztényeket sem területi, sem nyelvi szempontból, még faji szempontból sem lehet megkülönböztetni a többi embertől. 2. Sehol nincsenek olyan városok, melyekben mint sajátjukban laknának, nincs nyelvük sem, melyet beszélnének, nincs sajátos, rájuk jellemző életmódjuk. 3. Nem gondolkodás és bölcselkedés révén jöttek rá a tanításra, nem is kíváncsi emberek eszmefuttatásai által, nem is emberi tételeket vallanak, mint mások. 4. Görög és barbár városokban egyformán laknak, kinek mi jutott osztályrészül étkezés és öltözködés tekintetében alkalmazkodnak azon vidék szokásaihoz, s az élet egyéb területén mutatkozik a közösségi életük alkotmánya különösnek és elismerten meglepődnek. 5. Saját hazájukban laknak, de mégis jövevényekként; mindenben részt vesznek polgárokként, de mindent elviselnek, mint idegenek; bárhol, idegenben is otthon vannak, de minden haza idegen számukra. 6. Mint mindenki más, házasodnak, gyermeket nemzenek, de a magzatot nem hajtják el. 7. Közös az asztal, melyhez letelepednek, de nem közös az ágy. 8. Testben vannak ugyan, de nem a test szerint élnek. 9. A földön időznek, de a mennyben van polgárságuk. 10. Engedelmeskednek a meghatározott törvényeknek, de életükkel felülműlják a törvényeket. 11. Mindenkit szeretnek, mindenki üldözi őket. 12. Félreismérik őket, elítélik őket; halálra adják őket, de életre támadnak. 13. Szegények, és sokakat gazdagítanak (vö.: 2. Kor. 6,10); mindenben szűkölködnének, és mindenben bővelkednek. 14. Gyalázzák őket, és a gyalázatban megdicsőülnek; káromolják őket, és megigazulnak. 15. Szidják őket, és ők áldást mondanak (vö.: 1. Kor. 4,22). Megalázzák őket, és ők tiszteletet tanúsítanak. 16. Jótevők, akiket gonosztevőkként büntetnek; amikor megkínózzák őket, örvendenek, mint akik életre támadtak. 17. A zsidók küzdenek ellenük, mint tőlük idegenek ellen, a görögök üldözik őket; de akik gyűlölik őket, nem tudják megmondani a gyűlöletük okát.

Jézus feltámadása

VI. 1. Egészen egyszerűen: ami a testben a lélek, azok a keresztények a világban. 2. A lélek áthatja a test minden tagját, ugyanúgy jelen vannak a keresztények a világ városaiban. 3. A lélek is a testben lakik, de nem a testből való; a keresztények is a világban vannak, de nem e világból való. 4. Láthatatlan a lélek, melyet a látható test börtönöz be; a keresztényeket is úgy lehet megismerni, mint akik a világban vannak, de vallásuk láthatatlan marad. 5. A test gyűlöli a lelket és küzd ellene, noha a lélek nem követ el ellene semmi igazságtalanságot, csak akadályozza a gyönyörök élvezetét.

ben; a világ is gyűlöli a keresztényeket, akik semmilyen igazságtalanságot nem követnek el, csak ellenállnak a gyönyöreinek. 6. A lélek szereti a testet, mely őt gyűlöli, és a test tagjait is; a keresztények is szeretik azokat, akik gyűlölik őket. 7. A lélek ugyan a testbe van zárva, de a lélek tartja össze a testet; így vannak a keresztények is, a világba vannak zárva, mint börtönbe, de mégis ők tartják össze a világot. 8. Halhatatlan a lélek, mely halandó hajlékban lakik; a keresztények is mulandó dolgok közepette zarándokolnak, a mennyben várják a romolhatatlanságot. 9. Ha étel és ital dolgában mostohán bánnak vele, a lélek jobbra válik; a keresztények is sokasodnak, noha naponta üldözik őket. 10. Isten rendelte őket erre a helyre, nem lenne illendő elhagyniuk azt.

VII. 1. Nem földi találmány adatott nekik, mint mondtam, nem is halandó gondolatok gondos őrzésére méltattak, nem is emberi misztériumok rendjét bízták rájuk. 2. Ezzel szemben valóban a mindenható és teremtő Isten, aki láthatatlan, maga plántálta szívükbe a mennyei, szent tanítást, és erősítette meg azt ott. Nem úgy, ahogyan azt valaki elképzelné, hogy alattvalót, vagy küldöttet, vagy azok egyikét küldte el, akikre a föld és ég rendjének felügyelete bízott, hanem magát a mindenség Alkotóját és Teremtőjét, aki az eget és a földet teremtette, ki határok közé zárta a tengert, akinek misztériumát minden elem hűségesen őrzi, akitől a Nap kapta a feladatot, hogy a nappalok mértékét megfussa, akinek engedelmeskedik a Hold, amikor megparancsolja neki, hogy éjjel világítson, akinek engedelmeskedve követik a csillagok a Hold pályáját; ő rendez el mindent, ő határoz meg mindent, ő neki rendelődik alá minden, az ég és ami az égben van, a föld és ami a földön van, a tenger és minden, ami a tengerben van, tűz, levegő, mélységek, amik a magasságokban vannak, amik a mélységekben vannak, amik a kettő között vannak; őt küldte tehát hozzájuk. 3. Talán félelem keltésére, rettenet keltésére, zsarnokságra küldte volna, mint egyesek gondolnák? 4. Egyáltalán nem; hanem szeretettel és szelídséggel küldte, mint király küldte a királyfit, emberként küldte az emberekhez, megváltóként küldte, hogy meggyőzőn, ne pedig kényszerítsen; Istenben ugyanis nincs erőszak. 5. Azért küldte, hogy hívjon, nem azért, hogy büntessen; úgy küldte, mint aki szeret, nem úgy, mint aki ítél. 6. El fogja küldeni bíróként is, s eljövételének ki állhat ellent? 7. Nem látod, vadállatok elé dobják őket, hogy megtagadják az Urat, s nem győznek fölöttük? 8. Nem látod, minél többet kínoznak meg közülük, a többiek száma annál inkább növekszik? 9. Nem emberi műnek látszik ez; ez Isten ereje, az ő jelenlétének bizonyossága.

VIII. 1. Egyáltalán az emberek közül ki tudta az ő eljövele előtt, hogy Isten kicsoda? 2. Vagy a hitelt érdemlő filozófusok üres és szószátyár tanait fogadod el, akik közül egyesek a tüzet tartották istennek (melyre jutnak majd, ezt nevezvén Istennek), mások a vizet, ismét mások az Isten által teremtett elemek valamelyikét. 3. Ha eme állítások bármelyike elfogadható, bármely teremtmény ugyanúgy istennek tűnhet. 4. Szemfényvesztők csalása és mutatványa azonban mindez. 5. Egyet-

len ember sem látta, nem ismerte, hanem ő maga mutatta meg magát. 6. A hit által mutatkozott meg, mely által egyedül lehet felfogni Istent. 7. Isten ugyanis a mindenség Megalkotója és Uralkodója, aki mindent teremtett és elrendezett, nemcsak emberszerető, de nagylelkű is. 8. Ilyen volt tehát, most is ilyen Ő, ilyen is lesz, jóságos, aki nem haragszik, igaz, aki egyedül jó. 9. Miután megfogalmazta hatalmas és kimondhatatlan gondolatát, azt senki mással nem közölte, egyedül gyermekével. 10. Amíg bölcs elhatározását őrizte és titokban tartotta, úgy tűnt, nem törődik velünk és nem gondol ránk. 11. Amikor azonban szeretett Fia által kinyilatkoztatta, nyilvánvalóvá tette mindazt, amit kezdettől fogva készített, mindent egyszerre megadott nekünk, javainak részességét, látását és felfogását, amit közülünk ki remélt volna valaha?

IX. 1. Mindent elrendezett hát magában gyermekével együtt, egészen az elmúlt időig hagyta, hogy rendetlen vonzásokban sodródjunk, amint nekünk tetszett, gyönyörökben, vágyakban tévelyegjünk. Nem lelte azonban örömét bűneinkben, csupán eltúrta azokat, nem is lelte kedvét bennünk a gonoszság korában, most azonban, megteremtve az igazságosság korát, hogy mi, akik az elmúlt időben megbizonyosodhattunk arról, saját tetteinkből eredően méltatlanok vagyunk az életre, most azonban, Isten jósága révén az életre méltattunk, az is világossá vált így, hogy akik saját erőnkől Isten országába bejutni képtelenek vagyunk, Isten erejében erre képesek lettünk. 2. Miután pedig gonoszságunk betelt, s egészen nyilvánvalóvá lett, hogy annak béreként büntetést és halált lehet remélni, eljött az idő, amikor Isten elhatározta immár jóságának és hatalmának kinyilvánítását (Istennek micsoda túlárado szeretete és emberszeretete!), nem gyűlölt minket és nem törölt el, gonoszságainkat nem tartotta számon, hanem nagylelkű volt, eltúrta, irgalmasan magára vette bűneinket, ő maga adta oda saját Fiát váltságul bűneinkért (vö.: 1. Pét. 3,18), a romlatlant a romlottért, a halhatatlant a halandóért. 3. Mi más fedhette volna be bűneinket, mint az ő igazságossága? 4. Miben másban lett volna megigazolásunk, akik törvény nélkül és istentelenek voltunk, mint Isten egy Fiában? 5. Mily édes csere, mily kifürkészhetetlen mű, mily nem remélt jótétemény! Mert sokak gonoszságát fedi be egy igazzal, egyetlen egy igaz voltával viszont sok törvényen kívülit tesz igazzá. 6. Az előző időkben természetünk életképtelensége igazolódott be, most viszont a Megváltót megmutatva, igazolta, a kilátástalant is lehetséges megmenteni, mindkettővel az volt a célja, hogy higgyünk jóságában, őt higgyük táplálónak, atyának, tanítónak, tanácsadónak, orvosnak, értelemnek, fénynek, tisztességnek, dicsőségnek, erőnek, életnek, nem törődve élelemmel, ruhával.

X. 1. Ha ezt a hitet kívánod te is, mindenekelőtt az Atya ismeretére jutsz el. 2. Isten ugyanis szeretete az embereket, akikért a világot megalkotta, nekik rendelt alá mindent, ami a földön van, értelmet, szót adott nekik, egyedül nekik engedte meg, hogy feltekintsenek rá, akiket saját képására te-

remtett, akikhez elküldte egyszülött Fiát (vö.: 1. Jn. 4,9), akiknek megígérte a mennyek országát, és meg is adja azoknak, akik őt szeretik. 3. Felismered-e, mekkora örömd teljesedik be? Vagy hogyan szereted azt, aki téged előbb szeretett? 4. Amikor szeretsz, akkor leszel utánzója az ő jóságának. Ne csodálkozz, hogy az ember Isten utánzója lehet, mert az ő akaratával lehet az. 5. A boldogság nem abban áll, hogy elnyomod a felebarátot, hogy az erőtlenebbnél többet akarsz birtokolni, nem a harácsolásban, nem a gyöngébbek elnyomásában, mindezeken nem is lehet utánozni Istent, mert mindezek távol vannak fenségétől. 6. Aki viszont felebarátja terhét viseli, aki jobb sorsban lévén, jóakaratóan segít a szegényebbekben, aki Istentől kapott birtokát a rászoruló rendelkezésére bocsátja, istenévé válva azoknak, akik tőle kapnak, az Isten utánzója! 7. Akkor a földön élve is látni fogod, hogy Isten uralkodik a mennyben, Isten titkairól kezdesz beszélni, akkor csodálni és szeretni fogod azokat, akiket azért üldöznek, mert ne akarják megtagadni Istent; akkor felismered majd a világ csalárdságát és tévedését, amikor a mennyei életet megismered; akkor veted meg majd az itteni látszathalált, amikor az igazi haláltól félni kezdesz, mely azoknak van fenntartva, akik örök tűzre ítéltetnek, mely mindvégig gyötri azokat, akiket kiszolgáltatnak neki. 8. Akkor csodálni fogod azokat, akik az igazságosságért eltűrik ezt a tüzet, mely ideiglenes, és boldog leszel, amikor felismered ama másik tüzet.

XI. 1. Nem idegen dolgokról beszélek és nem lehetetlen dolgokat kutatok, hanem, miután az apostolok tanítványa lettem, a népek tanítója vagyok. A hagyománnyal sáfarkodom azok között, akik az igazság tanítványai lettek, méltán. 2. Akit helyesen tanítottak és a szeretetreméltó Igében újjászületett, hogyan kívánná világosan tudni mindazt, amit az Ige a tanítványoknak világosan megtanított, akiknek megjelenve kinyilatkoztatást adott, bizalmasan társalognak velük, akit a hitlenek nem értettek meg, a hívők megértettek, és általa megismerték az Atya misztériumait. 3. Miért küldte el az Igét, hogy a világnak megjelenjék? Akit a nép meggyalázott, az apostolok hirdettek, akiben hittek a pogányok. 4. Ő az, aki kezdettől fogva volt, aki újként jelent meg, aki ósinek bizonyult, aki mindenkor ifjúként születik a szentek szívében. 5. Ő az örök, akit ma Fiú-

ként ismerünk meg, aki gazdagítja az egyházat, és az egyszerű kegyelem megsokszorozódik a szentekben, megértést ad, megvilágosítja a misztériumokat, meghirdeti az idők, örvend a hívőkben, magát ajándékozta a keresőknek, azoknak, akik a hit fogadalmát nem szegik meg, az atyák által adott határokat nem lépik túl. 6. Véget ér a törvényektől való félelem, felismerést nyer a próféták kegyelme, szilárd az evangélium, az apostolok hagyományát őrzik, az egyház kegyelme pedig örvend. 7. Ezt a kegyelmet az ismeri meg, aki nem szomorkodik, az Ige szól azok által, akik által szólni akar, és amikor akar. 8. Mindezeket a minket meghívó Ige akaratának indítására mondtuk el, buzgalommal, hogy a szeretetből nekünk kinyilatkoztatott dolgoknak ti is részesei legyetek.

XII. 1. Mind akik elnyertétek, hallgassátok figyelemmel, mi mindent készít Isten azoknak, akik őt helyesen szeretik, a gyönyörűség paradicsomává válnak, szépen sarjadó, dús gyümölcsű fa terem bennük, melyet tarka gyümölcsök ékesítenek. 2. Az élet és a tudás fáját ültetik erre a területre; de nem a tudás fája ront meg, hanem az engedetlenség fája. 3. Nem hiábavalóan íratott meg, hogy Isten az élet és a tudás fáját ültette a paradicsom közepére kezdetben (vö.: Ter. 2,9), az életet a tudás által mutatva meg. Mert a tudással nem tisztán éltek, a kígyó kezdetben levő csalása révén lemezelenedtek. 4. Nincsen ugyanis élet tudás nélkül, sem biztos tudás igazi élet nélkül. Ezért volt a két fa egymás mellé ültetve. 5. Ezt belátva, az apostol leleplezi azt a tudást, melyet az igazság életre vonatkozó parancsa nélkül gyakorolnak; amikor így szól: „a tudás felfuvalkodottá tesz, a szeretet épít”

(1. Kor. 8, 12). 6. Aki ugyanis azt gondolja, valamit is tud, az igazi tudás nélkül, melyet az élet is tanúsít, az nem tud az a kígyó csalásának áldozata, mert nem szereti az életet. Aki viszont féltő tisztelettel ismer, és életet keresve plántál reményben, az a gyümölcsöt is várhatja. 7. A szív legyen neked a tudás, az élet pedig az igazi tanítás, melyet befogadsz. 8. Ha ennek fáját hordozod és ennek gyümölcséből veszel, azt élvezed mindig, ami Isten előtt kedves, amit a kígyó nem érintett, és tévely nem mocskolt be, Éva sem megrontott, hanem hitt mint a Szűz. 9. Megmutatkozik az üdvösség, az apostolok értették, eljön az Úr pasckája, az idők egyesülnek, a világgal is harmonizálnak, a szenteket tanító Ige örvend, aki által az Atyát dicsőítik, akinek dicsőség legyen mindörökké, Ámen.

„Fordulj hivedhez, fordulj szent szemeddel
ó Beatrice!” - szolt a dal - „ki annyi
lépést tett, míg im hozzád érkezett el!”

Purgatorio, Canto XXXI. 133-135

BEATRICE LEVETI FÁTYOLÁT

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL...

Szokolay Béla (1891. augusztus 21.–1959. augusztus 27.)

Az Unitárius Egyházban Szokolay Béla nevével egyetlen egyszer találkoztunk. Mégpedig a budapesti egyházközség halotti anyakönyvében, amelyből megtudhatjuk, hogy Pethő István püspöki helynök temette a farkasréti temetőben.

Ki volt Szokolay Béla, és életének bemutatásával mindmáig miért maradt adós az Unitárius Egyház?

A sok feltételezhető ok közül itt csak kettőt említek meg. Az utóbbi ötven esztendő terrorpolitikája az egyházhoz való tartozás kinyilvánításától távol tartotta az embereket. Következésképpen az egyház is óvakodott híveinek karrierjét – tagjainak sorában való hangoztatásával – tönkretenni. Ennek tulajdonítható, hogy Szokolay Béláról is csak egyetlen egyházi feljegyzés található s az is a már említett egyházközségi halotti anyakönyvben.

Szokolay Béláról adatot a Kós Lajos szerkesztésében 1961-ben megjelent „Szokolay Béla Emlékfüzet” és a Kenyeres Ágnes féle „Magyar Életrajzi Lexikon” (1969) közöl. Ezekből válik ismertté, hogy Szokolay Béla 1891. augusztus 21-én született Belényesen, Bihar vm-ben. Édesapja vasúti mérnök, aki munkakörének megfelelően más-más helyen szolgálja a vasútépítés ügyét. Így fia középiskolai tanulmányát hét erdélyi városban végzi. Tanulmányainak állomáshelyein részt vesz az iskola sportéletében. Kiváló tornász, atléta és vívó, de jó lovasnak is bizonyul. A család – tisztelve a hagyományokat és felismerve gyermekük jó rajzoló kézségét – mérnöki pályára szánja. Gimnáziumi tanulmányai végeztével a budapesti Műegyetemre iratkozik be. Harmadéves, amikor kitör az I. világháború. Behívják katonai szolgálatra, szolgálata a háború végéig tart. Leszerelése után nem folytatja a Műegyetemen megkezdett tanulmányait, hanem a művészet, közelebbről a festészet felé fordul. Itt sem állapodik meg végérvényesen. Készít grafikákat, ötvös kerámia munkákat, de tervez bútorokat és épületeket is. Ilyen irányú tevékenysége közben foglalkozik a művészet lényegének kérdéseivel. Áttanulmányozza az idevonatkozó irodalmat. Fölismeri, hogy a művészet szoros összefüggésben áll a társadalommal, s művészetével ennek a fölismerésnek szolgálatába áll. Tanulmányai figyelmét az irodalomra is fölhívják. Ír színdarabokat, esztétikai, művészettörténeti és kritikai tanulmányokat. Egyik színdarabját a Nemzeti Színház mutatja be. Tanulmányai a Magyar Iparművészet, a Tér és Forma, az Erdélyi Helikon, az Erdélyi Irodalmi Szemle c. folyóiratokban jelennek meg. Szerkeszti az Építőmunka című lapot. Titkára az Iparművészeti Társulatnak, majd főtítkára a Magyar Műhely Szövetségnek. Közben festőállvánnyal és jegyzetfüzettel járja az országot. Nem csak a természet szépségeit örökíti meg, hanem lejegyzzi a kétékező dolgozók életének figyelmet érdemlő eseményeit is.

A húszas évek végén részt vesz egy müncheni képiállításon, ahol kiállított képeit díjazták. Ugyancsak a húszas évek végén családot alapít.

A festés mellett foglalkozik kiállítások rendezésével is.

Többször megfordul külföldön, hol figyelmét fölkeltik a bábszínházak. 1930-ban megismerkedik Kemény Henrikkel, a kiváló vásári bábossal. Hatására ehhez a művészi ágazathoz csatlakozik. Fölismeri, hogy a bábszínház működtetésének elengedhetetlen feltétele a bábjáték megis-

mertetése és megszerettetése. Ezt kell kiegészíteni a művészi szintű bábjátékkal. Tudatosítani kell a közönségben, hogy a bábjáték nem primitív gyermekszórakoztatás, hanem egyenrangú társa minden olyan művészeti ágának, amely a szórakoztatáson túl nevelői munkát is végez. Ezért a „Művészet-bábjátékok” címmel kiállításokat és bemutatókat rendez. Az első nagyobb szabású bemutatóval egybekötött bábjáték kiállítását 1935-ben rendezi meg az őszi Lakberendezési Kiállítás és Vásár keretében – az Iparcsarnokban. Itt bábukkal és tervekkel jelen van minden bábjátékkal foglalkozó művész. E kiállításon részt vesz a Párizsban működő Blattner Géza is, aki a magával hozott kiállításai anyagával és fényképeivel bemutatja a franciaországi művészeti szinten működő bábéletet. E kiállítás és a kritikák hatásaként alakult meg az Országos Iparegyesület keretén belül a Művész Bábjátékok Barátainak Egyesülete, amelynek Szokolay Béla az egyik alelnöke.

A kiállítás után Szokolay Béla a Pestszentlőrincen működő szociális iskola részére bábszínpadot tervez, ahol bemutatja a bábszínpadra átdolgozott Móra Ferenc írta „Kotyonty király aranyalmája” és a „Buta Béla” című darabot, méghozzá zsinóron rángatott, úgynevezett „mariónett” bábuk szerepeltetésével. Elkészítette több aesopusi állatmese bábjait. Ezek elkészítésénél felhasználta cseh- és németországi tanulmányútjainak tapasztalatait.

1940-ben behívják katonának. Családját Erdélybe viszi és a leszerelése utáni bizonytalanságban a kászoni havasokon földet bérel, állattenyésztésbe kezd és fűrészüzemet létesít. A front közeledésével Budapestre költözik vissza. Az ostrom alkalmával mindene megsemmisül: lakása, több ezer kötetet kitevő könyvtára, képei stb. Ekkor visszatér a bábművészet területére és népnevelői munkával vesz részt a művészeti bábjátékok képzésében.

Részt vesz az I. Magyar Bábjátékos Kongresszuson, majd a háború utáni Kaposváron rendezett első bábjátékos tanfolyamon, ahol a bábjátékos leendő művészei nyernek kiképzést.

1947-ben részt vesz a Petőfi-színpad bábstúdió színpadának szervezésében, ahol a népi kollégiumi bábcsoportok részesülnek kiképzésben. Szokolay Béla a megélhetési gondok miatt a vasútnál pályamunkási munkakörben helyezkedik el. Lényegében dekorációs munkát végez. Jelmondatokat, falújságokat készít és padokat fest. Életének ebben a szakaszában ismét visszatér a festészethez. Megörökíti régi háborús élményeit, munkáscsoportokat és zsánerképeket fest. Ugyanakkor összegyűjti és feldolgozza a népi betlehemes bábjátékos hagyományait. Fordít darabokat és ír szakelméleti munkákat. Ezen írásait a Népművészeti Intézet jelenteti meg.

1950-től ismét a bábjáték tanfolyamok szervezésében vesz részt. Fölkeresi a vidéki bábcsoportokat, és irányítja a megyék amatőr bábjátékosait.

Míg alkotó munkásságának első szakaszában a természetábrázolás kérdései foglalkoztatják, az utóbbi években a festészet és a rajzolás alapkérdései: a színek és a formák egymáshoz való viszonya és a romantika kérdése foglalkoztatja.

Mint író a kézbábjáték-kultúra hazai megteremtése terén ér el számottevő eredményt. Mint kutató és fordító

örökíti meg a magyar vásári és népi bábjáték írókat, történetészeket és esztétákat. Figyelmet érdemlő stílusérzéke, nyelvi kifejezése és pallérozottsága.

Mint pedagógiai munkás a Népművelési (Népművészeti) Intézet tanfolyamain fejt ki értékes munkásságát. Írásai, cikkei tanulmányai jelentős szerepet töltenek be a magyar bábművészet fejlődésében. Munkássága a folyamatos kísérletezés, a szélsőségektől, a túlzásoktól és az egyoldalúságtól való következetes tartózkodás jegyében zajlik.

Hátrahagyott írásai között sok bábjáték ötlet és befejezetlen darab található.

Hitvallása szerint a művészeti stílus megszabója mindig az irodalmi szintű mondanivaló. Szerinte a báb nem ismer lehetetlent, és nem túri a korlátlanágával való visszaélést. Fontosnak tartja a bábuval való hosszas foglalkozást, azok mozgáslehetőségének ismeretét.

Életét Budapesten fejezte be 1959. augusztus 27-én.

Kelemen Miklós

A türelem és határai

(Részletek Dr. Erdő János Teológiai Tanulmányok c. könyvéből)

1. A türelem elméleti alapállása

1. Közismert, hogy a türelem a legbonyolultabb kérdések egyike. Sokféle értelmezését nagymértékben befolyásolja az ember vallása, világnézete, társadalmi helyzete és kultúrája.

Mi a türelem? A türelem nem közömbösség, tétlenség vagy gyávaság; különbözik a határozatlanságtól, gyengeségtől, az el nem kötelezettségtől, a megadástól és az elvtelen engedékenységtől. A türelem lényegében egy erkölcsi magatartás és pozitív életút, az emberek iránti köteles tisztelet kifejezése, az elválasztó különbségek elfogadásának gyakorlata, röviden: a szellemi szabadság tiszteletben tartása. A fogalom tartalmi összetevői: az emberi jogok és személyi integritás tisztelete, hogy egymástól különböző módon gondolkozhatunk és cselekedhessünk; egymás elfogadása gyengeségeinkkel együtt; elismerése annak, hogy a végső jó és igazság csak az eszmék és tapasztalatok szabad kicserélése által érhető el; hajlandóság meghallgatni azokat, akik tőlünk különböznek; a kényszer és erőszak hiábavalóságának belátása; lojalitás korunk valósága, önmagunk és embertársaink iránt, valamint az emberi kapcsolatok humanizálása.

A türelem alapját az az érték képezi, amit az ember életének és erkölcsi méltóságának tulajdonítunk, függetlenül minden közösségi és világnézeti megfontolástól. Becsüli az embert, tiszteli a szabadságot, és elfogadja az értelmet mint belső tekintélyt. Jellemzi a valósággal való szembenézés készsége, a nyitottság, az egymáshoz való közeledés készsége, a találkozásra és dialógusra való hajlandóság.

A türelemnek két faja ismeretes: formális és szubszanciális. Az első nem más, mint hajlandóság arra, hogy felebarátainknak egyéni meggyőződésüket és életútjukat megengedjük. A második azt a készséget jelenti, hogy érintkezésbe lépünk és párbeszédet folytassunk más emberekkel, akikben az igazságot feltételezzük és keressük.

A türelem eredménye az emberi jogok tisztelete, az értékek pluralizmusának elfogadása, a véleménynyilvánítás szabadsága, a tapasztalatok-ismeretek megosztása és a testvériség erősítése.

A türelmetlenség ezzel szemben megfélemezés emberségünkről, kizárólagosság, fanatizmus, elnyomás és üldözése azoknak, akik tőlünk különböznek. A türelem minden esetben békéhez, a türelmetlenség viszont gyűlölethez és háborúhoz vezet.

2. Vallás és türelem

A türelem nemcsak világi, hanem vallási kérdés is, a vallás világának szerves tartozéka. A vallási türelem nem azonos a vallásszabadsággal, és távol áll a vallási egyenlőségtől. Nem jelent hitnélküliséget vagy vallási közömbösséget. A vallási türelem elismerése annak, hogy mindenki szabadon vallhat és követhet bármilyen

hitet és vallást. Jellemzi: az Isten iránti engedelmesség és cselekvő válaszadás az emberszeretetre való felhívására; nyitottság és párbeszédre való készség más vallások követőivel; a tőlünk különböző hitfelfogások létezésének elismerése, hirdetésének és gyakorlatának engedélyezése; a vallási pluralizmus elfogadása; kényszer és üldözés kizárása a vallás világából; a lelkek közeledésének és kölcsönös megértésének elősegítése; személyes döntés arról, hogy mi fontosabb az embernek: a humánus vagy a dogma és hitvallás, egyszóval: a felebaráti szeretet gyakorlása.

A vallásban igazi szabadságról nem beszélhetünk teljes és kölcsönös türelmesség nélkül. „Erkölcstelen dolog embereket olyan vallás követésére kényszeríteni, melyben nem hisznek, és ésszerűtlen is, mivel elriaszt az igazság felfedezésétől. Senkinek sincs joga követelni az igazság olyan teljes bírását, hogy ne szükségelje eszméit más ember eszméivel összehasonlítani.” (Bayle Péter).

A türelem, mint újkori szekuláris kifejezés, nem fordul elő a Bibliában. Ha azonban nem a kifejezés formális előfordulását, hanem jelentéstartalmát vizsgáljuk, akkor a szentírásban a fogalom lényeges vonásait megtalálhatjuk. Az Újszövetség életútnak, erkölcsi erőnek mutatja be a türelmet, mely a lélek egyensúlyát megőrzi és emberszolgálatra indít. Az evangéliumok türelmes, de meg nem alkuvó prófétának mutatják be Jézust, aki az embereket – igaz és bűnös, jó és rossz, barát és ellenség –, úgy fogadta el, ahogy voltak, de tökéletesedésüket állandóan szorgalmazta. Követőit megtérésre hívta, de nem kényszerítette; magatartása bíráló volt azokkal szemben, akik életüket tékozták, és a szeretet törvényének ellentmondottak – de nem volt türelmetlen. Állást foglalt a vakhittel, kizárólagossággal, előítélettel, hagyománnyal szemben, melyek türelmetlenségre vezetnek. Tanítványaihoz intézett felhívásában: „Legyetek tökéletesek ... Keressétek először Istennek országát ... Szeresd felebarátodat ... Aki nagy akar lenni közöttetek, az legyen a ti szolgátok” benne van a türelem feltételezése. Türelmével elősegítette követőinek megtérését, a gyarlóság, reménytelenség és bűn állapotából való felszabadulásukat.

Jézus türelemtanának összegzését az elvetett magról és konkolyról szóló példázatban találjuk. Isten eszerint végtelenül türelmes gyermekei iránt, de ugyanúgy elvárja, hogy ők is, egymás iránt türelmesek legyenek. Senki se akarjon a hit dolgában mások felett uralkodni; egyedül Isten illetékes, hogy a konkolyt elválassza a búzától (Mt 13,24 – 30). Életének éppen ez a tanulsága, hogy miképpen lehet erőszak nélkül, az egyetlen lehetséges úton – türelemmel és szeretet által – győzni és Istenországát építeni.

Jézus a türelem vallási motivációját Isten szeretetében, az ember erkölcsi méltóságában és az igazság transzcendenciájában találta meg.

(Folytatjuk)

Vallási és egyházi műsorok a Magyar Televízióban

A 90-es évek előtt elsősorban a Zenei és Kulturális Főszerkesztőség Képzőművészeti osztályának produkcióiban mutattak be rendszeresen egyházi műkincseket, gyűjteményeket, egy-egy templomot a „Magyarország műemlékei” című sorozatban. A „Janus” című sorozat a váci püspökségtől a zirci apátság bemutatásáig, aktuális évfordulók kapcsán, rendszeresen hírt adott egyházművészeti eseményről, egyházmegyéről, szerzetesrendekről, egyházi évfordulóról, elsősorban művelődéstörténeti vagy képzőművészeti aktualitás kapcsán.

A 22 részes „Töredék” címet viselő sorozat pedig talán a teljes megsemmisülésük előtti utolsó pillanatban tudta rögzíteni, megörökíteni azokat az egyházművészethez, népi vallásossághoz tartozó szakrális emlékeket, melyek az út szélén, a festett mennyezeti kistemplomokban vagy temetőkben voltak fellelhetők.

A Zenei és Kulturális Főszerkesztőség további műsorai rendszeresen helyet kaptak egyházi zeneművek, kórushangversenyek. 1988-tól már karácsonyi éjjeli miseközvetítés volt a Mátyás templomból, de misét láthattak a nézők Pannonhalmáról is.

1989 végén Czigány György főszerkesztő kezdeményezésére egyeztetés indult a magyarországi történelmi egyházakkal és felekezetekkel (katolikus, református, evangélikus, unitárius, baptista, metodista és ortodox egyházak és a zsidó felekezet). 1990. január 15-én írták alá az egyházak, a felekezet és a Magyar Televízió vezetői a megállapodást, amelynek értelmében szervezett formában egyházi műsorok készítése és sugárzása kezdődött 1990. május 5-én. A dokumentum szabályozta, illetve a mai napig meghatározza a műsoridő arányait, rendszerességét és időtartamát.

Már az induláskor volt Gyermekehittan, Katolikus Krónika, Bibliamagyarázat. Hetente, illetve havonta jelentkeztek „Az utódok reménysége” című zsidó felekezeti műsorok, az ökumenikus „Útmutató” és az „Örömhír” című sorozatok, amelyekben a protestáns egyházak eseményei, tanításai szerepeltek. Az első év műsorválasztékát gazdagították a miseközvetítések, előadás Rómából: II. János Pál pápa karácsonyi köszöntése és „Urbi et Orbi” áldása.

Külön szerkesztőség alakult a Zenei és Kulturális Főszerkesztőség keretein belül, elsősorban azokból, akiktől nem állt távol ez a feladat.

Talán az elnevezések változásai jelzik, hogy az azóta eltelt évtizedek nem a legkiegyensúlyozottabb jelzőt kapják majd az intézmény történetében.

A Vallási Szerkesztőség, majd Vallási produceri iroda elnevezés Vallási és Egyházi Műsorok Stúdiójává, később pedig Vallási Stúdióvá változott. Jelenleg a Vallási és Egyházi Műsorok Szerkesztősége cím a hivatalos.

Az eltelt időszak alatt többször változtak az intézmény vezetői, de az elnökök mindig támogatták a műsorokkal kapcsolatos elképzeléseket. Így nőhetett a műsoridő az első év 2600 percéről 1997-re 8000 percre, ami az új egyházi és vallási műsorok indulását jelentette.

Az egyházakkal történő rendszeres egyeztetés ad garanciát a megállapodásban szereplő arányok megtartására, az esetleges változások bevezetésére, a mise- és istentiszteletközvetítések rendjének kidolgozására és arra a harmonikus

együttműködésre, mely a napi munkakapcsolatokat jellemzi.

1992-ben az MTV2 akkori intendánsának, Peták Istvának a javaslatára, indítottuk el azt a „Kánon” című sorozatműsort, melynek alcíme is (Vallás és kultúra) jelezte az ismeretterjesztő szándékot. Ebből a sorozatból – több mint 100 adás készült eddig – fejlődött ki a vallási műsorterület, melyben különböző portrék és dokumentumfilmek, a kisegyházakat és a vallási közösségeket bemutató adások készülnek a belső és külső műsorötletekre. A tervek közül kétöt lehet kiemelni: egy vetélkedősorozat a Bibliáról és egy sorozat „Humor a Bibliában” címmel.

A jelenlegi műsorok (MTV1):

Periodikus műsorok:

„Engedjétek hozzám...” (katolikus gyermekhittan)	Hétfő	18.00	7 perc
„Katolikus krónika”	Kedd	18.00	20 perc
„Útmutató”, „Tanúságtevők”, „Kánon”, dok. filmek	Szerda	18.00	25 perc
„Az utódok reménysége” (zsidó felekezeti műsor), portrék	Csütörtök	18.00	20 perc
„Jó reggelt adj Istenem!” (protestáns ifjúsági műsor)	Szombat	8.00	8 perc
„Így szól az Úr!” (katolikus bibliamagyarázat)	Vasárnap	8.00	6 perc
„Örömhír” (a protestáns egyházak műsora)	Vasárnap	15.35	20 perc

Egyedi műsorok:

Mise- és istentisztelet-közvetítés (évente 20 alkalommal)	Vasárnap	11.00	60 perc
(Kivétel: 70 perc a görög katolikus mise, 110 perc a Szent Jobb körmenet.)			
Kapcsoljuk Rómát! A pápa húsvéti és karácsonyi üzenete		12.00	2x35 perc

A felsoroltak első ránézésre is mutatnak bizonyos sokszínűséget, de a lényegét a műsorok tartalmazzák: az ismeretterjesztést, a tájékoztatást, a vallásos életfelfogás és életszemlélet bemutatását, az egyházak és felekezetek tanításaiban meglévő alapvető értékrend ismertetését – hitbéli és erkölcsi vonatkozásaival –, mely nélkül nehezen képzelhető el egyetlen társadalom, közösség, család vagy az egyes ember teljessége.

A Médiakutató Iroda rendszeres tájékoztatói és az AGB Hungary mérései alapján e műsorok nézőszáma (súlyozott nézettsége, akik az elejétől a végéig nézik) 380 000–520 000 között mozog. Ettől magasabb egy mise, vagy istentiszteletközvetítés nézőinek száma (800 000–1 200 000), de a pálmát, 2 millió feletti nézőszámmal, az eddigi kétszeri pápalátogatás vitte el.

A nézők többsége a 40 évnél idősebbek köréből kerül ki, a nők észrevehetően nagyobb arányban nézik a műsorokat, viszont a lakóhely szerinti eloszlásnál nincs igazán kimutatható különbség.

Csiszér Ferenc

Húsvéti szokások

Közeledvén a tavasz legszebb és legismertebb ünnepe a húsvét, fontosnak tartom, hogy minden unitárius gyermek és ifjú tisztában legyen ennek az ünnepnek a jelentőségével, továbbá azokkal a népi hagyományokkal és szokásokkal, melyek a húsvét ünnepét fémjelzik.

Legkedveltebb tavaszi ünnepünk egy szép ősi szimbólumot őriz a mai ember számára. A tojás mindig az élet és a termékenység jelképe volt, azáltal, hogy élet lép ki belőle, aminek ő maga áldozatul esik. A húsvéti szokások, a tojásfestők és díszítők azt az ornamentikát közvetítik, mely a tojást mint a húsvét jelképét, teljessé tette számunkra.

De lássuk ezeket keletkezésük sorrendjében.

Elődeink még nem is olyan régen, a böjtre vonatkozó meghagyásokat nagyon komolyan és szigorúan vették. A ma embere már nem tulajdonít jelentőséget a böjtnek, sőt vallási felkészületlensége következtében böjtől a farsangban és farsangol a böjtben.

A régiek oly annyira szigorúan vették a böjtöt, hogy kifőzték a cserépfazekakat és a bennük lerakódott zsírt kiolvasztották, mert a böjt időszakában csak olajjal és vajjal főztek. Virágvasárnapján az észak-magyarországi falvak leányai egy hosszú karóra népviseletbe öltöztetett női alakot akasztottak, amit körmenetben vittek keresztül a falun zene- és énekszóval. A bábu neve „kiszí” volt, amit a már nagyon megunt savanyú levestől kapott, és a betegségeket, a hosszú telet jelképezte. Miután a bábút a falu határában vízbe dobták vagy elégették, következett a lányok ún. „zöldágjárása”, amikor is zöld ágakat lengetve, énekelve és táncolva sürgették a tavasz jövetelét.

Nagyhéten az emberek Krisztus kínszenvedéséről emlékeztek meg, tevékenyen véve részt az ünnep előkészületeiben. Pl. nagycsütörtökön a fiúgyermekek kereplőkkel járták a falut, emlékeztetve az embereket az esedékes szertartásokra, a szolgálatukért csekély adományt is kaptak. Nagypéntek azonban sehol nem telt el anélkül, hogy a délelőtti vagy délutáni istentisztelet keretében a „passiót” el ne énekeltek volna a templomban.

Közben az ünnepi előkészület minden házban lázasan folyt. Az asszonyok tapasztottak, meszelték, mostak, takarítottak, szellőztettek. A férfiak előkészítették a tüzeléshez szükséges tűzifát. Ők min-

den reggel a pataokban mosakodtak meg derékig, mert azt tartották, hogy aki a nagyhéten a pataokban mosakszik, az a következő évben egészségesebb lesz.

A nagypénteki böjt nagyon szigorú volt, melyet minden felekezet pontosan az előírásoknak megfelelően betartott. Ezen a napon tilos volt a kenyérsütés, ugyanis az ősi hiedelem szerint az ezen a napon sült kenyér kővé vált volna. Ennek ellenére voltak olyan vidékek, ahol mégis sütöttek kenyeret, de csak akkorát, mint egy lúdtojás, aminek a közepébe a pap által megszentelt gyertyát helyezték, azt meggyújtották, és a patakba vagy a falu melletti tóba tették, mert hitük szerint a kenyér és benne az égő gyertya el fog vezetni azokhoz a vízbe-fült emberekhez, akiket nem találtak meg haláluk után.

Mint a dalocska is mondja sok dologra került sor nagypénteken:

„Nagypénteken sokat sírnak, – sok hímes tojást megírnak”.

Tehát ezen a napon „írták” meg az ajándékba szánt húsvéti tojásokat. Ilyenkor hagyományos mintákat, virágokat, mértani ábrákat, tulipánokat, rózsákat „írták” a keményre főzött tojásokra. Festés után a tojásokról eltávolították a viaszt, és azokon kirajzolódott a ráírt minta.

A múlt század elején a festék növényi eredetű volt, amit különböző eljárásokkal állítottak elő, oly módon, hogy sokszor három- meg négyzínű tojást is tudtak festeni. Egy másik festési mód a levélmintás festés. Ilyenkor a tojást különféle levelekkel vonják be, majd vékony textíliába, manapság nylonharisnyába kötik és úgy merítik a festékbe. Ezzel a módszerrel csodálatos satírozott levélmintákat tudnak a tojásokra varázsolni.

A karcolás már nagyobb művészeti hozzáértést igényel. Míg a festésben az asszonyok jeleskedtek, a karcolás művészetét a férfiak értették inkább. A már megfőzött és megfestett tojások héjáról, zsilettpenge vagy tollszár segítségével karcolták le a festéket a megszabott minta szerint. Ezt a módszert a későbbiek során művészi szintre emelték azok, akik ezzel foglalkoztak, ugyanis biedermeier stílusú virágokat, csokrokat és füzereket karcoltak a tojásokra, de nem egyszer életképeket, jeleneteket és tájképeket is. Feliratokat is használtak, melyek jókívánságok vagy emlékkönyvi versikék voltak.

Az egyik legnehezebb tojásdíszítési mód a „patkolás”, melyet leggyakrabban a kovácmesterek végeztek. Ilyenkor egy parányi patkót parányi szeggekkel erősítettek a tojás felszínére, és azt valamilyen fémtalapzatra építették rá.

A nagyszombati szokások közül a tűzszentelés a legjellemzőbb, különösen az erdélyi falvakban, amikor az asszonyok tűzmáglyát raknak a falu határában, ahol elégetik a szalmababot mely a tél halálát szimbolizálja.

Ugyancsak erdélyi szokás, de a Dunántúlon is ismerik a határkerülést, amikor az ünnepélyes menet felülvizsgálja a határjeleket, megtisztítja a forrásokat, miközben minden útkereszteződésnél ájtatoskodik Isten áldását kérve a határra és a termésre. Néhány székelyföldi községben ilyen határkerülésre még ma is sor kerül, de ma már ezt a legények teszik lóháton.

Ugyancsak erdélyi szokás, mely hála Istennek még ma is gyakorlatban van, a „zöldágazás”, amikor a legények a lányok kapuja elé zöld ágat helyeznek sötétedés után. A lány ki kell találja, hogy ki tette a zöld ágat, és az a húsvét másodnapi öntözéskor a tojás mellé még egy monogramos zsebkendőt is kap.

Az első keresztények idejében a húsvétnek kiemelt jelentősége volt olyan értelemben, hogy ilyenkor történt az újszülöttek megkeresztelése. Talán ezért fontos a keresztszülők húsvéti ajándéka, amit különösen a Dunántúlon nagyon fontosnak tartanak. A keresztgyermek az istentisztelet után kapják meg kis csomagjaikat, melyekben a hímes tojások mellett egyéb édességek és játékok is találhatóak.

A gyermekek azért gyermekek, hogy még ilyenkor is játsszanak. Többféle játékot ki is találtak, mint pl. a „kocantás”, ilyenkor összeütik a tojások

hegyesebbik és keményebbik felét, s amelyik betörte a másikat az el is nyerte azt. Előnyt jelentett, ha valaki fatojással játszott, persze amíg rá nem jöttek a játszótársak.

Gurították is a tojást, aminek egykor mágikus erőt tulajdonítottak. A játék mindig húsvéthétfőn folyt és mindig ugyanazon a helyen, aminek a neve „húsvétkert”. Egyes dunántúli falvakban a lányok összefogózza, zöld ágat lengetve énekelve mentek végig a falun, az őket bámuló legények és falusiak előtt.

A legszebb húsvéti szokás természetesen a locsolás, melynek napja a húsvéthétfő. Ez még néhány évtizede azt jelentette, hogy a lányokat megmártották a patakban, de még századunk közepén is sok helyen a vödrös locsolás járta. Ezt követte a szódavizes üveg, majd a kölnivizes locsoló. A locsoló legény ajándéka a hímes tojás.

A tojásdíszítés Európa keleti felében van inkább gyakorlatban. Ázsia országaiban is díszítenek tojást, de ma már mind kevesebb helyen.

Végezetül beszélünk kell a húsvéti nyúlról is. Ő az, aki manapság az ajándékot „hozza”, vagy éppenséggel „tojja”. Bokrok és fák tövében helyezi el ajándékait, melyek között a legfontosabb a húsvéti tojás. Magyarországi és erdélyi múltja nem túlságosan nagy, talán kétszáz évre tehető, és nyugatról gyűrűzött be hazánkba, akár a karácsonyfa vagy az adventi koszorú.

Remélem, hogy néhány ősi hagyomány felelevenítése és azoknak megismerése megszépíti számotokra a legszebb tavaszi ünnepünket, a Húsvétot, mely ebben az évben is jelentsen a lányoknak sok-sok locsolót, a fiúknak még több piros, azaz hímes tojást, szívemből szeretettel kívánom:

Rázmány Hedviga

Öntözőversike

(magyar népköltés)

Van-e háznak rózsabokra,
nyúlják élte sok napokra,
hogy virítson mint rózsaszál,
megöntözném: ennyiből áll
e kis kertész fáradsága,
piros tojás a váltsága.

Húsvéti köszöntők

Ákom-bákom berkenye;
Szagos húsvét reggele.
Leöntjük a virágot,
Visszük már a kalácsot.
(Sepsiszentgyörgy – Háromszék)

Kelj fel párnáidról, szép ibolyavirág;
Nézz ki az ablakon, milyen szép a világ!

Megöntözlek szépen az ég
harmatával,

Teljék a tarisnya szép, piros tojással.

(Nagybacon – Háromszék)

Húsvét ünnepének második reggelén
Tudják azt már maguk, mért jöttem
ide én.

Hamar hát előmbe, százsorszép
leányok,

Piros rózsavizem hadd öntözzem
rátok!

Aztán nyugodt szívvel innen
távozzatok,

Emlékül néhány szép piros tojást
kapok.

(Sepsiszentgyörgy – Háromszék)

„... én protestáns vagyok. Mint ilyen,
szabadelvű, és jóindulatú
minden más vallás iránt.”

(Jókai Mór)

Új VILÁGLÁTÁS

Szabédi Lászlóra emlékezünk

40 éve, 1959 tavaszán, 52 éves korában a kolozsvári professzor, költő és esztéta meghasonlott addigi eszméivel, s talán így tiltakozott népe megsemmisítésére irányuló kísérletek és a Bolyai egyetem megszüntetése miatt. A József Attila-i megoldást választotta. Kolozsvárt a gyorsvonat kerekei alá vetette magát 1959. április 19-én.

Az örök kétely volt az eleme; az elégedetlenség önmagával és a világgal szemben. Unitárius ősei hatására a szellem nyugtalan lobogásával fogadott be minden új értéket, vagy tagadott meg, mielőtt az ellentmondott a józan észnek. Lelki alkataból kifolyólag soha, semmiféle megaluvásra nem volt hajlandó.

Idehaza kevesen ismerik az erdélyi unitárius irodalom e nagyszerű egyéniségét; a költőt, a kritikust, az esszéistát, a magyar verstan kitűnő értőjét, a műfordítót, a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem volt tanárát. A kortársakra nagy hatással volt egyénisége és munkássága. Hivatkozhatunk itt a Bolyai Tudományegyetem magyar szakos hallgatóira, a tanítványokra, az erdélyi írók és költők népes csapatára: Áprily, Dsida, Szentimrei, Tamási Áron, Gaál Gábor, Jékely, a román kortársak közül Tudor Vianu, vagy a lírikus Veronica Porumbacu.

Családi nevén: Székely László, Sáromberkén született 1907. május 7-én. Diákkorában a kolozsvári Unitárius Kollégium Kriza János önképzőkörének elnökévé választották. Gyakran tartott felolvasást ifjúkori verseiből. Indulására nagy hatással volt anyai nagyapja, az unitárius papköltő, akinek nép-nemzeti verselése volt a modell. Későbbi tanulmányai során Vörösmarty, Petőfi és Ady örökségét vallotta magáénak.

Eleinte szinte forrásként törtek elő versei; 1924, 1930, 1936, 1940, majd az 50-es években már egyre csendesebb lett.

Az 1924-es indulás egyenesen rimbaud-i költői hatást sejtet. Unitárius egyházi ösztöndíjasként Franciaországban, a strassbourgi egyetemen tanult tovább. Ekkor ismerkedett meg behatóbban a francia irodalommal.

Gondolkodására, egyéniségére a szülőföld és hite szellemisége hatott a legmélyebben. Kezdeti költészetében még Ady hatása is érezhető volt. Azonban hamar rátalált saját hangjára. Illyés Gyula is felfigyelt „Alkotó szegénység” c. verseskötetére (1939). A Nyugatban így méltatta: „Van ebben a kis kötetben egy remek, címe az, ami a kötet: Olyan a lakásunk, mint egy törekeny üvegedény, olyan mint egy ciradás faragvány, mint egy műemlék, drágas régiségkereskedő üzletében. Mint vérbeli műértők, úgy tanyázunk a kincsek között, melyeket túl finommá csiszolt az alkotó szegénység. Félünk, hogy egyetlen rossz mozdulat limlommá zilálná kincseinket. Úgy vigyázunk, hogy szinte nem is mozgunk, nem is élünk” Ebben a kötetben 20 vers jelent meg, és mindez bőven elegendő volt egy fiatal költő megismeréséhez. Otthonosan mozgott az elbeszélő költészet és a székely balladák világában is. Székely unitárius ember volt, annak az ifjú erdélyi írónemzedéknek a tagja, aki az erdélyiséget is úgy szólaltatja meg, ahogy kell: az európai és az egyetemes magyarság színvonalán. Ebben az át-fogó, egyetemes gondolkodásába unitárius neveltetése segítette. Ha lírai életművét jellemezni akarjuk, úgy 3 fogalommal kísérhetjük meg;

- racionalista,
- népiség és modernség szimbiózisa,
- mives költő.

Nemzedéktársai közül talán benne élt a legelevenebben az értelem századának kritikai-racionalista szelleme. Első gyűjteményes esszékötetének is tüntetően ezt a címet adta: Ész és bűbáj (1943, Kolozsvár).

Előszavában árulkodó meditációt találunk: „Felfogásom szerint senki sem gondolkozhat más helyett, s szellem emberének sem lehet ez a feladata. A szellem embere is csak maga helyett gondolkozhat; azonban mérlegre teheti a más gondolkozását, kifürkészheti az idegen meggyőződések jármában botorkáló milliók valódi meggyőződését. Nem igazságok termelésére és propagálására, hanem igazságok felfedezésére és tudatosítására kell törekednie. Mert az igazság nem terem, hanem van; azelőtt is van, mielőtt ismernők, és miután megismertük sem változik...”

Az ész és a bűbáj szimbolikusan felnagyított fogalmainak küzdelmét lírájában is megtaláljuk. Pórére vetközteti az igazságokat, kegyetlen, következetes logikával gondolt végig mindent.

Saját magát „külön keréknek” látja:

„Mikor születtem, kész volt a világ;
tudásomnak volt híja, nem az égnek,
tudatlanságom láttatott hibát
ott is, hol lelkesedtek már a vének.

Sokáig hitette velem valami,
hogy küldetés az én megszületésem:
az ó világon kijavítani,
ami rosszul van, vagy nincs jól egészen.

Hiába. Ép, egész, tökéletes
a pokol is, a föld is és az ég is.
Hadd járjon a Világ! Fölösleges
külön kerékként elkeríngem én is.”

Korán kialakult világlátású költő szól ebből hozzánk. Prózájában is az értelem fényét és világosságát fedezhetjük fel.

Költészetének másik nagy ihletője a természet.

Hite szerint a kozmosz erői beleszólnak az emberek sorába, és az emberi tettek is felidéznek a természet félelmetes, vad erőit.

Életműve csúcspontját jelzi „A szabédi hegy alatt”, s „A szabédi zsoltár”, amelyek a balladák atmoszféráját árasztják. A zsoltár valóságos ősi litánia; az emberi érzelmek szentségét hirdeti, és fölébe emeli a hivatalos egyháznak. A kozmosz és az emberi élet nagy, együttes látomása jelenik meg „A szabédi nagyreten” című versében. Bravúros, egymásba fonódó strófaival, kompozíciójával remekművet alkotott. A népköltészet igen intenzív hatása érezhető ezekben a remekekben.

Szívesen fordított az erdélyi román népköltészetből is. (Báréi csujogatások, Zöld levél 1945.) Balladamagyarázataiból azt is sejteti, hogy igen jól ismerte a páratlanul gazdag erdélyi népköltészetet. Versei nemes modernségét épp ez a balladás légkör adja.

Itt már az érett költő szól hozzánk Federico Garcia Lorca és József Attila hangvételével. Ugyanaz a modernségbe

oldott népiség, hasonló a sorsézés, hasonló a népét féltő gondok (Nász, Virág).

Életében végig kínzó problémája volt az értelmiségi lebegés, a sem ide, sem oda nem tartozás katartikus átélése:

„Két világ közt harmadiknak
lettem tűzben égő csillag,
a magam törvényén élő,
magamat emésztő költő.”

Tisztviselőként sem tudott elszakadni a falusi élettől. Szabédon érezte csak igazán otthon magát.

Önéletrajzi vallomása szerint: „A népiesek mozgalmának balszárnyához tartoztam; küzdöttem mindenfajta miszticizmus és irracionalista felfogás ellen.” Elsősorban az erdélyi népi írókkal állt szorosabb kapcsolatban, az unitárius papíróval Balázs Ferencsel és Böződi Györggyel. Tudtak egymásról, érezték egymást, rokonlelkek voltak.

Kölcsönös tisztelet kötötte Tamási Áronhoz, levelezett Illyés Gyulával, Németh Lászlóval és Szabó Pállal.

A háború, a fasizmus rombolásait követően az újjáépítés korszaka következett, s Szabédi László vállalta a tehetsége, tisztessége és a társadalom igénye szerint ráeső részt (könyvtáros, lapszerkesztő, múzeumigazgató, egyetemi professzor).

Hitte, hogy a rombolás évei után az új világ formálódásában alkotó módon kell részt vennie, s a dolgok úgy is formálódhatnak, ahogy annak képét önmagában kialakította.

1944 után a vívódások bonyolult dialektikáját egyszerűbbel, közérthetővel váltotta fel.

Propagandaverseivel is népét kívánja szolgálni. Persze nemcsak költői nyelve lett szegényes, hanem a költői érték is.

Az ötvenes években írt verseiben ismét visszatér a vívódás is, amely satirikus hangvételbe torkollik. Igazságosabb és testvérőbb világot akart építeni.

Prózája ironiába hajló, utolsó írásaiban pedig az abszurdig jutott el. (A rák)

A satirikus novella azt is jelzi, hogy az író a közössége nevében szól, mert látja a hibákat és a tévedést. De nem

eszméivel fordult szembe, hanem csak a torzulásokkal. Utolsó műveiben a satirikus hang mellett az önbírálat hangja is felismerhető: „... olyan emberként éltem, akinek volt érzéke az emberi méltósághoz, aki népe ügyét maga ügyének tekintette, s aki ha nem is vált azzá a nagyszerű emberré, aki lenni szeretett volna, s ha nehéz életében kötött is alkut a körülményekkel, mégis ismert határokat, amelyeket soha át nem lépett.”

Ezt írta Szentirmai Jenőnek az 50. születésnap méltatását megköszönve. Költészetében egyetlen parancsot ismert: a lelkiismeret szavát. Az egyedül vagyunk Európában szemlélete ellen küzdött egyre tudatosabban, ez határozta meg nyelvészeti kutatásait is. (Nyelv és irodalom, tanulmányok 1956; A magyar ritmus formái, 1955; A magyar nyelv őstörténete, kézirat.)

Világmegváltó küldetésstudata, meg nem alkuvo szelleme a teljes életet akarta hazugságok nélkül. Unitárius székely jellege a jót és a rosszat megbékíthetetlen ellentétnek tudta; vagy teljes élet, vagy teljes halál: „Csak egészen tudom magam adni”.

Eddig megjelent fontosabb kötetei:

Alkotó szegénység (verseskötet, 1939)

Veér Anna alszik (novelláskötet, 1941)

Telihold (összegyűjtött versek, 1944)

Válogatott versek (1955)

Versuri alese (1956)

1980-ban Kántor Lajos által szerkesztett és válogatott művei (versek, műfordítások, prózai írások, nyelvészeti tanulmányok).

„Enyém ez a történelem” címmel a budapesti Magvető kiadó tisztelgett a költő és író emléke előtt.

A romániai magyar irodalmi élet összegyűjtött verseinek „Rózsahullató fa” című kötetével emlékezett meg születése 75. évfordulójáról 1982-ben. Kincseinek kiaknázását és közreadását folytatnunk kell. Ez mindannyiunk szent kötelessége!

Felhős Szabolcs

Szabédi László

Külön kerék

Mikor születtem, kész volt a világ;
tudásomnak volt hija, nem az égnek,
tudatlanságom láttatott hibát
ott is, hol lelkesedtek már a vének.

Soká hitette velem valami,
hogy küldetés az én megszületésem:
az ó világon kijavítani,
ami rosszul van, vagy nincs jól egészen.

Sokáig ünnepeltem úgy magam
– táplálta büszkeségemet alázat –,
mint alkatrészt, melyre szüksége van
a mindenséget összetartó váznak.

Országokat bejártam; otthon is
– látszatra tétlen –, ott sem ültem resten,
betűk világába merülve is
a helyemet, a helyemet kerestem!

Hiába. Ép, egész, tökéletes
a pokol is, a föld is, és az ég is.
Hadd járjon a világ! Fölösleges
külön kerékként elkeríngék én is.

Meghalni máris

Ha meg lehetne rövidítenem
az időt, mi még hátravan! Hisz annyi
csillag ragyog az égen – jaj, ha nem
kellene mindegyiknek nevet adni!

Ha át lehetne vágatni vakon
az egymást lassan váltó éjszakákon,
s halálhoz jusst nem gyilkos kínokon
szerezni, nem elherdált ifjúságon!

Ma este elaludni, s reggelig
végére járni harminc-negyven évnek,
álmot se látva közben – s még alig
virrad, s meghalni máris, mint a vének.

Néhány komoly utolsó perc elég
volna: megáldani szeretteinket,
s megbocsátni, nem tudva voltaképp,
kiket bántottunk, s kik bántottak minket.

Egyházközségeink életéből

Változások a tisztségviselők sorában

Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkész nő sajnálatos lemondása következtében, melyről a múlt évben értesítettük olvasóinkat, a Budapesti Egyházközség presbiteriuma egyhangú meghívására főtisztelendő **Bencze Márton** püspök úr **Kászoni Kövendi József** lelkészt nevezte ki a Budapesti Egyházközség Nagy Ignác utcai templomába.

A Hőgyes Endre utcai templom és gyülekezet élére ideiglenes jelleggel kinevezést nyert megbízott lelkészi minőségben **Rázmány Csaba** pestszentlőrinci lelkész.

Miklósi-Vári Katalin, aki sikeresen tette le nagypapi vizsgáját január elsejei hatállyal kinevezést nyert a Dunántúli Szórványegyházközség Pécsi és Polgárdi gyülekezeteibe, továbbá a Budapesti Egyházközség Nagy Ignác utcai templomába segédlelkészi minőségben.

Szász Adrienne 1998. október 1-jei hatállyal kinevezést nyert a Pestszentlőrinci Egyházközségbe segédlelkészi minőségben, azzal a kikötéssel, hogy szolgálatait megosztva Pestszentlőrincen és a Hőgyes Endre utcai templomokban végzi. Isten áldása legyen életén és munkásságán.

A Debreceni Egyházközség teendőinek ellátására, főtisztelendő püspök úr **Kiss Mihály** hódmezővásárhelyi lelkészt bízta meg, beszolgáló lelkészi minőségben, addig, amíg a gyülekezet eldönti, hogy milyen formában kívánja a lelkészi állást betölteni.

A Budapesti Egyházközség **Gálffy Gábor** lemondását 30 évi áldásos tevékenység után sajnálattal vette tudomásul, és helyébe a presbiterium javaslata értelmében a Közgyűlés **Mikó Gergely** atyánkfiát választotta gondnokává, akinek életére és munkásságára Isten gazdag áldását kérjük. **Mikó István** h. főgondnok vezetésével megalakult Egyházunk Gazdasági Bizottsága, mely bizottság az Egyetemes Egyház gazdasági ügyeit hivatott koordinálni.

*

Főtisztelendő Bencze Márton püspök köszöntése 80. születésnapján

1999. február 21-én, vasárnap az istentisztelet keretében köszöntötte a munkatársi kör **Bencze Márton** püspök Urunkat.

Az istentisztelet keretében **Rázmány Csaba** lelkész a Ján. 10, 11-14 alapján: „Én vagyok a jó pásztor és a jó pásztor életét adja a juhokért” – ismertette az ünnepelt egyházi és egyetemes áldásos tevékenységét, és kívánt a meghívottak nevében sok boldog születésnapot. A Magyarországi Unitárius Egyház világi vezetősége nevében **Dr. Murvay Sámuel** főgondnok, a lelkészkar nevében **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző mondtak köszöntőt.

A köszöntők után főtisztelendő Bencze Márton püspök úr megköszönte a születésnapjára jövekedő jókívánságokat és magát a rendezvényt, mely megkínálással ért véget igen meghitt baráti hangulatban.

Gyülekezeti est a Hőgyes Endre utcában

1999. február 20-án, szombaton délután 17 órától meghitt összejövetelel vettünk részt a Hőgyes Endre utcai templom gyülekezeti termében.

Orbókné Szent-Iványi Ilona egyházi főjegyző fel-emelő áhítata, páli megújulásra hívta fel figyelmünket a farsang és a böjt határán. Áhítatunkat egyházi énekekkel kezdtük és azzal végeztük, mely alkalommal az énekvezéri teendőket **Vadady Virág** látta el.

Az áhítatot követően **Hantz Lám Irén** bemutatta a nemrégiben kiadott és nagy sikernek örvendő TOROCKÓ c. útikönyvét. A szerző szép szavakkal domborította ki Torockót mint elsősorban unitárius örökséget, mely nemsokára reményeink szerint felkerül a világörökség listájára. Megismerhettük az előadásból Torockót az évszámok tükrében, a jellegzetes címereket és jelképeket, a népi építészetet, a temetőket, az ünnepeket, a népviseletet, a vajort és a Székely-kő bércét, mely mögött naponta kétszer kel fel a nap, továbbá azokat a nagy embereket, akik fémjelzik Torockó nevét.

A könyv bemutatásában segédkezett **Jancsó Adrienne**, a mindannyiunk által jól ismert előadó művész, továbbá ifj. **Gergely Felicián** akik a könyvben is megtalálható gyönyörű verseket adták elő művészi szinten.

Rázmány Csaba lelkész mint a Hőgyes Endre utcai gyülekezet megbízott lelkésze zárszavában megköszönte az író, könyvet kiadó tanárnőnek Erdélyt de különösen Torockót népszerűsítő kiadványát, és további elképzeléseinek megvalósításához Isten gazdag áldását kérte.

Köszönetet mondott Jancsó Adrienne előadó művésznek és ifj. Gergely Feliciánnak szavukatukért, és mintegy záró akkordként elmondta néhai Májay Endre hét évig Torockón szolgáló lelkész egyik csodálatos Torockóról írott versét, mely a hívek lelkében felidézte az igazi torockói hangulatot.

Ezek után a lelkész köszönetet mondott a Csiki és a Brock családoknak, akik vállalva a házigazda szerepet, elkészítve a finom vacsorát nagyban hozzájárultak gyülekezeti estünk és az agapé sikeréhez.

Merjük remélni, hogy sok hasonló lelket gazdagító gyülekezeti estben lesz részünk az elkövetkezendő időben.

*

Ünnepi műsor Pestszentlőrincen

1999. március 14-én, vasárnap du. 18 órától ünnepelte a pestszentlőrinci gyülekezet az 1848-as forradalom és szabadságharc 151 éves évfordulóját.

Ez alkalommal **Kiss Török Ildikó** és **Varga Vilmos** nagyváradi színművészek a *Fényes Ég Alatt* c. pódiumműsorukat adták elő a templomunkban megjelent nagyszámú érdeklődő előtt.

Az előadást követően **Felber Gabriella** operaénekesnő egyházi énekeket adott elő orgonakísérettel.

Az előadást, mely kivívta mindenki tetszését, agapé követte a gyülekezeti teremben.

Ünnepünk ez alkalommal is nagyon szép erkölcsi és anyagi sikerrel zárult, amit ezúton is hálával köszönünk meg a résztvevőknek.

Rázmány Csaba

Egyházközségeink életéből

„Végvári tudósítás”

A Győri Unitárius Egyházközség életében meghatározó eseménynek bizonyult az 1998. évi szeptemberi összetett rendezvény. A rádió rögzítette az őszi hálaadó istentiszteletet, amely egy keresztelővel egészült ki. Az 1848–49. évi forradalom és szabadságharc emlékére Főtisztelendő **Orbókné Szent-Iványi Ilona** által felavatott harang, ami **Oborzil Gyula** hajdúszoboszlói hívünk adományozott, nemcsak a győri bányadt őszi ég kékjét törte át, hanem megszólalt, visszhangra talált az emberek lelkében is. Az ország minden részéből összesereglett unitáriusok legidősebbjei életútjukról, unitárius múltjukról és jelenükről, helytállásról cserélték ki közvetlen gondolataikat. „Eppur si mouve!”

A mindannyiunkért, jövőnkért esengő harang rejtett erőket mozgósítva az együvértartozás tudatát acélozva készítette a híveket, hogy az istentiszteleti lehetőségekkel, amit az év folyamán Győrből biztosítottunk, mint hiterősítő alkalmakkal élni tudjanak.

Ennek a lázas bővületnek jegyében nagy létszámú résztvevőkkel zajlottak az istentiszteletek az egész őszi folyamán. Tata, Tatabánya, Pápa, Sopron, Szombathely, Győr és környéke unitárius hívei nagy örömmel üdvözölték a hosszú évek sora után először körvonalazódó lehetőségeket.

Ezt a lendületet szeretnénk megtapasztalni és tovább fokozni az 1999. esztendőben is. A híveket körlevelek útján tájékoztattuk a programokról. Az ország unitáriusainak, illetve az Unitárius Élet olvasóinak szeretettel ajánljuk figyelmébe ünnepi alkalmainkat – húsvét, anyáknapja, pünkösöd. Istentiszteleteinket Győrben a Szittya u. 2. szám alatti felújított ingatlanunkban tartjuk, vasárnap de. 10, azaz tíz órai kezdettel, amelyre szeretettel hívunk és várunk minden kedves érdeklődőt.

Minden évben sikerült nagyszabású rendezvényeket is megszervezni.

1999-ben június 13-án de. tíz órai kezdettel konfirmációs ünnepélyt, konfirmandus találkozót szervezünk. A szolgálatot Dr. Szabó Árpád erdélyi püspök végzi. Délután az Északnyugat Dunántúlon élő unitárius képzőművészek mutatkoznak be egy kiállítás keretén belül. Azt követően a kerti terített asztalok mellé várunk mindenkit, és a Dávid Ferenc Egylet ünnepi műsorában is gyönyörködhetünk.

Az 1992-ben önállósult egyházközség eredményei biztató előjelei az egyetemes unitarizmus megmaradásának és fejlődésének Északnyugat Magyarország egész területén.

S. Gy. M.

A beregi unitárius cigánymisszió

Eredményesnek mutatkozott az őszi Országos Unitárius Ifjúsági Konferencia Vásárosnaményban (1998. szeptember 18–20.), ahol a fő téma a beregi cigánymisszió, a beregi unitárius cigánysággal való ismerkedés volt.

A pestiek delegációja mellett szép számmal érkeztek unitárius fiatalok Erdélyből is.

Az aranyosapáti *Balázs Ferenc Beregi Népfőiskola* bázisán tett látogatás és az izgalmas vetélkedő mellett a találkozó résztvevői ellátogattak a vásárosnaményi cigánysorra is, ahol elbeszélgettek az unitárius cigánycsaládokkal.

Mindez jó hatással volt a BUNIK cigány fiataljaira, mert tovább kívántak lépni. A beregi unitárius cigányfiatalok összefogására ez év januárjában megalakították a *Balázs Ferenc Beregi Ifjúsági Cigányegylet*et Vásárosnaményban. Háromfős vezetőséget választottak. Az elnök **Lakatos Imre** és a titkár **Rózsa Sándor** lett.

Programjukban szerepel a bibliaismeret, zsoltárok tanulása és egy erdélyi kirándulás is.

Jó lenne, ha egyházunk vezetése is felfigyelne a beregi unitárius cigányság életére, és felkarolná azt a törekvésüket, hogy imaházat és gyülekezeti termet építsenek a vásárosnaményi Kraszna utcában a cigánysoron.

Jóni Jenő

A III. Országos Unitárius Ifjúsági Találkozón Vásárosnaményban a BUNIK vezetősége

A Bibliatársulat közgyűlése

A Magyar Bibliatársulat 1999. március 1-jén 14 órakor ünnepi közgyűlést tartott, mely alkalommal a román és a szlovák bibliatársulatok elnökei a testvéri együttműködés eredményeképpen bemutatták a kétnyelvű Újszövetségeket.

Az ünnepi közgyűlést **Dr. Harmati Béla** evangélikus püspök nyitotta meg áhítattal, majd a Magyar Bibliatársulat nevében üdvözölte a vendégeket, továbbá örömet fejezte ki afelett, hogy a baráti együttműködés következtében Isten segítségével létrejöhettek egyszerre két kétnyelvű Újszövetség kiadása.

Damaschin Coravu Severinea-nul a romániai Felekezetközi Bibliatársulat nevében, **Gööz Bertalan** a Szlovák Bibliatársulat nevében, majd **A. Miller Milloy** lelkész szolt a Bibliatársulatok Világszövetsége nevében, mindhárman üdvözölve a nagyszerű együttműködést, mely bizonyosság a testvéri szeretetre és egyetértésre.

A két kiadás főleg a vegyes házasságokban élőket szolgálja, amelynek segítségével minden családtag megérti saját anyanyelvén Isten ígését, továbbá azokat a keresztényeket, akik egy ismert és többször előforduló textus alapján a szlovák-magyar, vagy román-magyar nyelvet szeretnék elsajátítani.

A Biblia-társulatok vezetői hittel vallották, hogy a kiadott munkák nagymértékben fognak hozzájárulni az ökumenikus lelkület fejlődéséhez, és a népek közötti jobb kapcsolatok kialakulásához.

*

Kányádi-est

1999. március 1-én a Csenyery utca 15. szám alatti újonnan létrejött Székely Házban, **Kányádi Sándor-estet** tartottak, melyen nagyszámú érdeklődő vett részt. A költő beszédében saját életéről, munkásságáról, továbbá az erdélyi magyar sorsról és elhivatásról vallott.

A találkozón részt vevő **Rázmány Csaba** és ifj. **Bencze Márton** Kányádi Sándor afiát vacsorameghívásban részesítették, mely meleg baráti hangulatban zajlott.

Rázmány Csaba

50 éves

a Berlieni Unitárius Gyülekezet

Kissé megkésve kaptuk a beszámolót Németországból, mely arról ad hírt, hogy a Berlieni Unitárius Gyülekezet 1998. október 11-én ünnepelte megalakulásának fél évszázados jubileumát.

Az ünnepi istentiszteleten a szolgálatot **Martin Schröder**, a gyülekezet vezetője és **Lane Gould** Liverpool-i lelkész végezte.

Szívből gratulálunk a neves esemény alkalmából, és berlieni testvéreink munkájára Isten áldását kérjük.

B. F.

Martin Schröder berlieni lelkész a gyülekezet tagjaival

Jeffrey Lane Gould lelkész Liverpoolból

A Teremtés koronája

Ezzel a címmel rendeztek teista tudományos konferenciát az ember származásáról március 12-én a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen.

Az előadók és felkért hozzászólók a következők voltak:

Michael A. Cremo tudománytörténész, USA, Bhaktivedanta Institute,

Szentpétery Péter teológus, Evangélikus Hittudományi Egyetem,

Jeszenszky Ferenc fizikus,

Siffel Csaba kutatóorvos.

A Konferencián megszólalók különböző világnézeti alapon álltak, ám abban egyetértettek, hogy az evolúcióelmélet nem tekinthető bizonyítottnak. Ezt a meggyőződésüket az alábbi nyilatkozatban fogalmazták meg, melyet szándékukban áll minél több érintettnek eljuttatni. A hallgatóságból százharmincan aláírásukkal jelezték, hogy egyetértenek a Nyilatkozatban foglaltakkal.

1. *Noha az elmúlt 140 évben a tudományos kutatás óriási szellemi és fizikai energiát fordított az evolúcióelmélet megalapozására, meg kell állapítanunk, hogy mind ez ideig nem sikerült olyan evolúcióelméletet kidolgozni, amely megfelelné egy tudományos elmélet tudományelméletileg érvényes kritériumainak. Sőt, az evolúcióelméletek olyan feltételezéseket tartalmaznak, amelyek ellentétben vannak átfogó tudományos diszciplínákkal (termodinamika, informatika stb.) alapvető tételeivel.*

2. *Az evolúcióelmélet kellő megalapozottságának hiánya már első megjelenése óta számos kritikát váltott ki. Különösen az utóbbi években szaporodtak meg azok a publikációk, amelyek – véleményünk szerint megalapozott – kritikával illetik az evolúcióelméleteket.*

3. *Az evolúciós teóriák következetesen ragaszkodnak a módszertani materializmushoz – vagyis ahhoz az előfeltevéshez, miszerint a világban minden jelen-*

ség megmagyarázható a ma is érvényes természeti törvények szerint –, kizárva egy felsőbb intelligencia létezésének és működésének lehetőségét.

4. *Ilyen körülmények között időszerűtlennek tekintjük, hogy mindezeket a fejleményeket figyelmen kívül hagyva az evolúcióelméletet mint tudományosan igazolt ténytet mutatják be az oktatás minden szintjén, valamint a tudományos ismeretterjesztésben. Helytelenítjük, hogy e fórumokon nem mutatják be az evolúcióelmélettel szemben felvethető kritikai megállapításokat. Úgy tartjuk, hogy egy bizonyítatlan teória kizárólagos oktatása sérti a világnézeti semlegesség elvét.*

5. *Kérjük ezért az oktatásban, a tantervek kidolgozásában és az ismeretterjesztésben dolgozó szakembereket és tanárokat, hogy az evolúcióelméleteket a felvetett, tudományosan megalapozott kritikai szempontokkal és alternatív magyarázatokkal együtt mutassák be.*

1997 novemberében jelent meg **Richard L. Thompson–Michael A. Cremo** szerzőpáros világszerte nagy vihart kavart könyve „Az emberi faj rejtélyes eredete” címmel. A szerzők az ún. „eltitkolt” régészeti leletek feltárásával szeretnék bizonyítani, hogy a darwini elmélettel szemben, az ember és az emberszabású majom párhuzamosan fejlődött ki.

Mint minden felfedezésben, ezen is tudósok ezrei vitatkoznak ma is, pro és kontra érveket felhozva.

Az elmúlt száz év óriási tudományos felfedezései következtében meghaladottá vált pl. az euklidészi geometria, Newton axiómái, sőt Einstein relativitáselmélete is a kvantumfizika felfedezésével. Mindenesetre a könyv érdekes, meghökkentő, sőt szinte forradalmian ellentmond eddigi iskolai tanulmányainknak. Lehet, hogy pár évtized múlva újat tanulunk az ember eredetéről?

Bencze Franciska

Vallásos szolgálat a Ferihegyi Repülőtéren

Magyarország nemzetközi repülőtérén három évvel ezelőtt rendszeresítették a lelképásztori szolgálatot az 1-es terminálon. A közelmúltban történt bővítés során ezen a téren is örömteli fejlesztésre került sor: az új 2/B terminál épületének galéria szintjén 30 ülő- és ugyanennyi állóhellyel rendelkező *ökumenikus kápolna* nyílt „Dona nobis pacem” (Adj nekünk békét) elnevezéssel. A megnyitás a modern létesítmény átadásának időpontjára esett (1998. XII. 7.), amikor orgonaszó fogadta az átadási ünnepségre érkezett díszvendégeket, köztük **Seregély István** egri érseket, **Schweitzer József** főrabbit valamint a református és evangélikus püspököt. Az egyházi méltóságok rövid imákkal áldották meg az új kápolnát és utasforgalmi épületet.

Egyelőre ketten – **dr. Varjú Imre** római katolikus és **Krasznai Andrea** református lelkész – kaptak megbízatást a hitéleti szolgálatra: 98 karácsonyán már mind-

ketten tartottak misét, illetve istentiszteletet. A továbbiakban a váltakozó szolgálatok rendje a következő:

– Vasárnapokon du. 16 órakor szentmisék vagy protestáns istentiszteletek;

– Hétköznapokon a kápolna melletti irodában kedden és pénteken 11–17 óráig a református, csütörtökön 9–12 óra között a katolikus lelkész várja az érdeklődőket.

A kápolna egyébként folyamatosan nyitva áll.

A magyarországi történelmi egyházak megelégedéssel nyugtázzák a ferihegyi kápolna létrehozását, mely a nyugalmat, áhítatot keresőknek (és nemcsak a zarándokcsoporthoz tartozóknak) kínál meghitt, csöndes helyet. A kápolna máris bekapcsolódott a nemzetközi vérkeringésbe azzal, hogy pásztorai résztvettek a nemzetközi repülőtér lelkészeinek – vatikáni szervezésben – f. év február 23–25. között Budapesten tartott kongresszusán.

Dr. Lőrincz Ernő

DR. KÁLNOKI KIS GÉZA (1908–1998)

1999. január 20-án kísértük utolsó útjára és helyeztük örök nyugalomra **Dr. Kálnoki Kis Géza** testvérünket a Kispesti temetőben, aki életének 90. évében adta vissza lelkét Teremtőjének. A sokunk számára kedves Géza bácsi itt született Budapesten, szülei második gyermekeként, és itt élte le tartalmas életét, de soha nem tudott Erdély nélkül élni, ahonnan szülei költöztek át Magyarországra, és ahonnan, amint azt előneve is mutatja, Géza bácsi származtatta magát.

Évtizedeken át volt egyházközségünk aktív tagja és előjárója is. Presbiter, majd tiszteletbeli presbiter, főtanácsi tag és mint levéltáros végzett a budapesti egyházközségben érdemi munkát. Ezenkívül hosszú időn keresztül vezette a bibliaórákat, és tartott nem egyszer sokak megelégedésére áhítatot és evangélizációt.

Külföldi unitáriusokkal is intenzív kapcsolatot tartott; személyes barátja volt Carl Scovel bostoni lelkésznek, a Királyi Kápolna vezető lelkészének, aki Editke unokáját is keresztelte.

Jogi és államtudományi dr. volt, és életműve elismeréseként tavaly novemberben megkapta a gyémánt diplomát. Ekkor már súlyos betegen kórházban volt, ezért személyesen nem vehette át a kitüntetést, de nagyon örvendett az évtizedeken keresztül végzett munkája elismerésének.

Kálnoki Kis Géza belső emberének kialakításában sziklára épített; mindvégig a munkás évtizedek alatt. Neveltetése is olyan volt, amely az állandót, a szolidat, a viharállót kereste. Sok tálentummal megáldott ember volt. Írása túl a nyolcvanadik életévén is kalligráfia; rajzai és festményei – amit szabadidejében előszeretettel gyakorolt – finom metszések. Elméleti ismerete közel volt ahhoz, amit egy szóban kifejezni talán így lehet: enciklopedikus. Egyszóval istenkereső ember volt. A vigasztalás ígéit **Kászoni József** lelkész hirdette hozzátartozói és a jelenlévő egyházközségi tagok számára a 2 Tim 4,6-8 alapján. Isten veled Géza bácsi! Emléked örökre megmarad.

K. J.

DR. LŐRINCZ DÁNIEL

Dr. Lőrincz Dániel 1999. január 7-én, életének 77 évében, türelemmel viselt betegség után Marosvásárhelyt elhunyt. Temetése január 9-én volt, unitárius szertartás szerint a Marosvásárhelyi Katolikus temetőben.

Dr. Lőrincz Dániel a hétköznapi emberek orvosa volt. Immár csak – volt.

Első állomása – a korondi szülői ház és a faluközösség iskolája – nemcsak a munka megbecsülésének illendőségével tarisznyálta fel, hanem állandó, következetes és maradéktalan elvégzésének kötelességével is.

Második állomása a székelykeresztúri gimnázium volt. Az erdélyi unitáriusoknak mindössze két gimnáziuma volt, a kolozsvári meg a székelykeresztúri. Egyik sem tűrhette a selejtet. Onnan kapott buzdítást; felekezeti hovatartozása kristályá nemesedett helytállásra.

Harmadik állomását ő is amolyan átszállóhelynek számíthatta: érettségi után közirói érdeklődése vonzotta Pestre. Egyetemi tanulmányokra is gondolt. Így került a Högyes Endre utcai Unitárius Misszió-házba. Közben számba vette a kitelepedett korondiakat is, akárcsak diákkorában a falu múltját és környékét. Onnan szemlélte az akkori magyar Babilont, míg végül is a medicinánál kötött ki. De eljutott

az emlékezetes Balatonszárszóra. Meg is járta Szabó Dezsővel.

Háborús események következtek. Nélkülözéssel. Hányatottsággal. Majd a budapesti orvosi egyetemen megkezdett tanulmányokkal. Végül hazatért.

A marosvásárhelyi egyetemi évek jelentették a negyedik stációt. Az Erdély fővárosából kitudott, Marosvásárhelyt meghúzódt magyar tannyelvű orvosi és gyógyszerészeti intézet valamit átmentett az egykori Univerzitás hagyományából. Azt a szemléletet, hogy az orvos pedig legyen közéleti tényező. Olvasott, művelt, gondolkodni tudó értelmiségi, akinek hivatása ellátásához a tájékozottság és az emberség egyaránt nélkülözhetetlen.

A háborús éveket követett letisztulás gyermektábori orvosi szolgálattal, vidéki kórorvosi működéssel, belklinikai gyakornoksággal csi-szolódott, majd – immár ifjú házasként – a cukorgyári üzemi orvosi rendelőt kapta, hogy azt kellő tartalommal töltse meg.

Ha a megbetegedett alkalmazott megkérte, ő „egy füst alatt” a feleséget is megvizsgálta. Meg, ha kellett, az édesapját, gyermekét, a sógorasszonyát is. Így vált családok bizalmasává. Bajaik tudójává. A betegségek és családi gondok ápolójává.

Ez ma már a múlt. Nem mese. És nem anekdota: kortörténet.

Mintha Ábel bizakodó lehelete legyintette volna meg betegeinek arcát: a bajban is élni akarásé. Bizonyára ezért lett a fél város lőrinczdanija. A becenév ugyanis a társadalom értékeit: hétköznapi kiválóságainak ezzel szolgált olyan kitüntetéssel, amilyent okkal, ok nélkül

a hadvezérek mellé szoktak tűzni. Azt rendszerint az öldöklés jutalmául adják: emez emberségből ragad az érdekesre.

Ady Endrén nevelkedett Lőrincz Dani. Most érkezett el a megbékélés ideje. Hiszen az orvos sem több, sem kevesebb: halandó. Vagyis: ember.

Imreh Ernő

KIS BAGOLY REZSŐNÉ sz. Vas Ilona (1914–1999)

Az örök élet hitének reményében, szomorú szívvel búcsúztatta **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző, 1999. március 28-án, a Nagy Ignác utcai templomban Kis Bagoly Rezsőné, sz. Vas Ilona testvérünket.

Ila, ahogy mindannyian neveztük 1914. május 25-én született Budapesten, mindkét ágon ősi erdélyi, siménfalvi unitárius családok leszármazottjaként. Édesapja az I. világháborúban, az elsők között vesztette életét, így Ila már nem is ismerhette őt. Édesanyja nevelte, áldozatos szeretettel, unitárius nevelőapjával, Belovár Istvánnal együtt.

Ápolónőként, asszisztensként végzett, majd a Baranya megyei Boly községbe került, nővérek. Ott ismerkedett meg Schmidt Gusztáv erdőmérnökkel, akivel házasságot kötöttek. Az Úristen ezt a házasságot két szerető gyermekkel, Judittal és Gáborral áldotta meg.

Második férje, Kis Bagoly Rezső halála után, 1957-ben költözött fel édesanyjához Budapestre. Ettől kezdve lett aktív tagja a Nagy Ignác utcai gyülekezetnek. Nyugdíjaztatása után Ferencz József püspök, majd Huszti János lelkész mellett, hosszú évtizedeken át mint önkéntes világi alkalmazott – később szerény bérezés mellett – végezte egyházunk adminisztratív ügyeit.

Lelkes, elkötelezett unitárius hívő asszony volt földi életében. Optimista életfelfogása, pozitív gondolkodása, az emberekkel való jó kapcsolatteremtése, mosolya, szeretete itt marad emlékként velünk.

Emlékét tegye áldottá a Mindenható, s vezérelje drága lelkét az örökkévalóság útján!

Orbókné Szent-Iványi Ilona

Prof. CZINE MIHÁLY (1929–1999)

Súlyos veszteség érte a magyar protestáns társadalmat: elhunyt Czine Mihály irodalomtörténész professzor, a Dunamelléki Református Egyházkerület 8 éven át volt főgondnoka.

Hiveink jól ismerték, tisztelték és szerették, hiszen több alkalommal is tartott igen érdekes és értékes előadást – elsősorban pestszentlőrinci gyülekezetünkben – az erdélyi, s azon belül az unitárius irodalomról. Óriási ismeretanyagán túlmenően az a szellem ragadta meg hallgatóit, amely sugárzott belőle. Mindig derűs, mosolygós tekintetén a mennyei boldogság, a zsolttáros ökumené tükröződött.

Emléke legyen áldott! Béke poraira.

Dr. Nyiredi Szabolcs

BALÁZS MÁRIA
76 éves

DR. IMRE LÁZÁRNÉ
Bíró Zsuzsanna 93 éves

BÖLÖNI DEZSŐ
87 éves

MAJOR ISTVÁN
76 éves

GYÖRGY ENDRÉNÉ
Csomafáy Ildikó 54 éves

LÁSZLÓ DOMOKOS
86 éves

KUTOR ZOLTÁNNÉ
Kovács Ilona 87 éves

ORBÁN ISTVÁNNÉ
Molnár Zsuzsanna 78 éves

DANDÓCZI DOMOKOS
76 éves

Isten adjon csöndes pihenést eltávozott testvéreinknek, lelküknek örök üdvösséget, a hátramaradott gyászolóknak pedig vigasztalást.

Köszönetnyilvánítás

Egyházunk nevében hálásan köszönjük **özv. dr. Szentgyörgyi Ferencné**, katolikus testvérünk *egy-millió forint* adományát, melyet 1999. február 4-én nyújtott át Orbókné Szent-Iványi Ilona főjegyzőnek a püspöki hivatalban.

Az adományozólevél alapján, a nemes lelkű adomány egyetemes egyházi célokat szolgál. A drága özvegy elhunyt férjének, **dr. Szentgyörgyi Ferencnek** állított örök emléket ezzel.

Dr. Szentgyörgyi Ferenc már Magyarországon született, édesapja a trianoni tragédia után jött Budapestre Nagyszébenből, ahol orvos volt. Dr. Szentgyörgyi Ferenc jogász doktorátust szerzett, életében is áldozatos unitárius hívünk volt, egészen 1998. március 1-jén bekövetkezett haláláig. A temetési szertartást Orbókné Szent-Iványi Ilona végezte 1998. április 6-án a Kerepesi úti Temetőben.

Dr. Szentgyörgyi Ferenc betegágyán, a kórházi intenzív osztályon kérte meg szerető feleségét, hogy halála után az unitárius anyaszentegyházról is emlékezzék meg, s özvegye nemeslelkűen teljesítette férje szóbeli kívánságát.

Elhunyt unitárius testvérünk lelke már az örök élet mezején van együtt a Mindenhatóval, emléke legyen örök példa előttünk, s legyen örökké áldott!

Orbókné Szent-Iványi Ilona

Unitáriusok és univerzalisták nemzetközi találkozója

1999. május 4–11. között kerül sor Balatonföldváron az *Unitárius Univerzalisták Nemzetközi Tanácsának Közgyűlésére*. (Angol nevén: az ICUU International Council for Unitarian Universalists.)

A Nemzetközi Tanács hozzávetőleges pontossággal ez-előtt 3–4 évvel alakult az USA-ban, Massachusetts államban, nem messze Boston városától. Tagjai közé sorolható a világ több állama, ahol unitáriusok vagy unitárius-univerzalisták élnek, mint pl. Egyesült Államok, Kanada, Anglia, dél-ázsiai országok közül: Fülöp-szigetek, Sri Lanka stb. Nyugat-Európa országai közül Németország, Spanyolország, Finnország, és végül de nem utolsó sorban ott vannak az erdélyi, magyarországi, lengyelországi, csehországi unitáriusok is.

A résztvevők, a delegáltak és megfigyelők is a felsorolt országokból érkeznek majd. Budapesten lesz a találkozó a kiküldettekkel, majd a magyarországi vendéglátók irányításával indulnak még aznap Balatonföldvára a közel egy hetes konferenciára. Május 9-én közös istentisztelet megtartására kerül majd sor, valószínűleg Polgárdiban, amit egy rövid Balaton körüli utazás követ.

Május 11-én tovább utaznak a résztvevők Erdélybe, ahol 18-áig tartózkodnak. Azt követően újból Budapestre érkeznek, hogy útjukat Csehországba, Prága városába irányítsák. Itt két-három napig tartózkodnak majd a küldöttek, ahonnan Németországba Weimar városába mennek egy rövid időre, ahol a közel egy hónapos rendezvény véget ér majd. Reméljük híveink és lelkészeink nagy részének is lesz majd lehetősége találkozni a Nemzetközi Tanács tagjaival-képviselőivel.

K. J.

Az UNIK programja

Április 11-én, délután 17 órakor költészetnap **ifjúsági áhítatra** hívlak benneteket a Nagy Ignác utcába.

Április 16–18., tokaji vizitúra, Kovács Levente vezetésével.

Indulás: 16-án 15.30-kor a Keleti Pályaudvarról. Váltó- és vízálló ruha szükséges, kb. 3500 Ft/fő. Szállásfoglalás miatt a már megadott számon jelentkez **Kovács Leventénél!**

Áprilisi Filmklub, 22-én, csütörtökön délután 18 órakor **Bódy Gábor: „A kutya éji dala”** c. filmet fogjuk látni és próbáljuk értelmezni.

Április 25-én, délután 17 órakor UNIK-közgyűlés lesz a Nagy Ignác utcában. Kérlek jelentkez **Miklósi-Vári Katinkánál** a 311-3094 vagy a 312-0190 telefonszámon.

Ötleteid, kritikád szívesen hallgatjuk találkozásainkat követően, vagy a fenti számokon!

Várlak benneteket!

Miklósi-Vári Katalin

Folytatódik a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat Szociális Asszisztens Képzése

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat idén is folytatja kétéves, középfokú szociális asszisztens képzését, elsősorban az egyházi és világi szociális intézményekben dolgozók számára. Döntését az intézmények felől érkező igények és az elmúlt évben beindított képzés sikeressége indokolja. A tanfolyam célja, hogy a hallgatók szakképzett, széles ismeretanyaggal és számos területen felhasználható tudással rendelkező szakemberekké váljanak. Végzettségük alapján állami és nem állami szociális intézményekben egyaránt vállalhatnak munkát. A képzés az egyházi és világi intézményekben mutatkozó szakemberhiány – amely az utóbbi időben az intézményeket érintő jogszabályi változások következtében még súlyosabbá vált – megoldásában nyújt segítséget.

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat **1999. február 26-án pénteken 10 órakor** indította országos szintű Szociális Asszisztens képző tanfolyamát. A résztvevők száma 20 fő. **Helyszín: 1138 Budapest, Turbina u. 2–4.**

Megnyitójában **dr. Bodnár Ákos**, a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat Igazgató Tanácsának tagja külön kiemelte:

A képzés különlegessége, hogy a Szeretetszolgálat – az oktatás során – nagy hangsúlyt fektet a szakmai felkészítés és a hitbéli elkötelezettség összehangolására. Ennek köszönhetően a végzett hallgatók képesek lesznek megoldani azokat a problémákat és konfliktusokat, melyek a munkaterületükön tapasztalható nagy fluktuációt, szakemberi elvándorlást okozzák.

A tanfolyam létrejöttét a Népjóléti Minisztérium támogatja.